

Univerzita Karlova

1. lékařská fakulta

Studijní program: Specializace ve zdravotnictví

Studijní obor: Nutriční terapeut

Květa Krajičková

Historický vývoj povolání nutričního terapeuta

Historical development the profession of Nutritional Therapist

bakalářská práce

Vedoucí závěrečné práce: Mgr.et Mgr. Eva Prošková, Ph.D.

Praha, 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci zpracovala samostatně a že jsem řádně uvedla a citovala všechny použité prameny a literaturu. Současně prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Souhlasím s trvalým uložením elektronické verze mé práce v databázi systému meziuniverzitního projektu Theses.cz za účelem soustavné kontroly podobnosti kvalifikačních prací.

V Praze, 30. 6. 2017

.....

Květa Krajíčková

Poděkování

Tímto chci poděkovat vedoucí práce, paní Mgr. et Mgr. Proškové, Ph.D., za odborné vedení této bakalářské práce. Především děkuji za cenné poznámky, odborné připomínky, podněty a náměty.

Poděkování patří kolegyním a kolegům, kteří mi pomáhali se získáváním podkladů k mé práci a zúčastnili se průzkumu, jehož výsledky jsou zde publikovány.

Identifikační záznam:

KRAJÍČKOVÁ, Květa. Historický vývoj povolání nutričního terapeuta. [Historical development of the profession of Nutritional Therapist]. Praha, 2017. Počet stran 45. Bakalářská práce (Bc.). Univerzita Karlova.

1. lékařská fakulta, Ústav teorie a praxe ošetrovatelství. Vedoucí práce Prošková, Eva.

Abstrakt:

Tato bakalářská práce mapuje vývoj profesionalizace činnosti nutričních terapeutů a jejich předchůdců. Pozornost je věnována zejména souvislostem s dalšími zdravotnickými obory (ochrana veřejného zdraví, ošetrovatelství, lékařství), je nastíněn i vývoj péče o výživu z hlediska těchto profesí. Obsahem práce jsou i otázky názvů a obsahu profese, její regulace, vzdělávání a profesního sdružování.

Práce je teoretického charakteru, využívá zejména metod historického výzkumu.

Byly zpracovány zejména prameny ze starší odborné literatury, soudobých odborných časopisů, rozhovor s pamětníci a informace z dalších zdrojů.

K porovnání s relevantními historickými informacemi je v práci popsána stávající pozice nutričních terapeutů, zejména možnosti studia oboru, kompetencí a profesního uplatnění.

Klíčová slova:

nutriční terapeut, dietní sestra, dietní pracovnice, nutriční asistent, regulovaná povolání, odborné vzdělávání, specializační vzdělávání, výživa, Česká asociace sester

Abstract:

This bachelor's thesis maps the development of professionalization of nutritional therapists and their predecessors. The attention is paid specially to the relation to other medical disciplines (public health protection, nursing care, medical science), and the thesis also outlines the development of nutrition care from the point of view of these professions. Furthermore, it deals with the questions of the titles and content of this profession, its regulation, related education and professional association.

The thesis is of theoretical nature and applies in particular the method of historical research. It is grounded especially on sources from previous literature, contemporary professional journals and magazines, interview with witness and information from other sources.

With the aim of providing a comparison with relevant historical information, it describes the current position of nutritional therapists, in particular the possibilities for studying the discipline, competencies and professional career.

Key words:

nutritional therapist, dietetic, dietetic support worker, nutrition assistant, regulated professions, vocational education, specialized education, nutrition, Czech Association of Nurses

Obsah

Úvod.....	1
1 Počátky a vývoj léčebné výživy v našich zemích.....	2
1.1 První zmínky o dietetice v Čechách.....	2
1.2 Znalost a využití léčebné výživy do první třetiny 20. století.....	2
1.3 Léčebná výživa ve čtyřicátých a padesátých letech 20. století.....	4
2 Vzdělávání nutričních terapeutů a jejich předchůdců.....	5
2.1 První škola pro výchovu dietních pracovníků.....	5
2.2 Odborné školství po 2. světové válce.....	6
2.3 Poválečný vývoj dietetického vzdělávání na Slovensku.....	8
2.4 Počty studujících a absolventů dle aktuálního názvu oboru a typu studia koncem 20. a počátkem 21. století.....	8
2.5 Podmínky získávání odborné způsobilosti pro výkon profese nutričního terapeuta 12	
2.6 Akreditované studijní programy pro nutriční odborníky.....	12
3 Regulace výkonu profese nutričního terapeuta včetně celoživotního vzdělávání....	14
3.1 Počátky celoživotního vzdělávání středních zdravotnických pracovníků.....	14
3.2 Národní centrum ošetřovatelství a nelékařských zdravotnických oborů.....	15
3.3 Nabídka celoživotního vzdělávání pro dietní sestry a nutriční terapeuty.....	15
3.4 Regulace oboru dietní sestra.....	16
3.5 Regulace oborů nutriční terapeut a nutriční asistent v současnosti.....	17
3.6 Evidence dietních sester.....	19
3.7 Registrace nelékařských zdravotnických pracovníků.....	20
4 Uplatnění dietních pracovníků a jejich následovníků v praxi.....	21
4.1 Uplatnění prvních absolventek v praxi.....	21
4.2 Působnost dietních sester.....	22
4.3 Působnost nutričních terapeutů.....	23
4.4 Přehled počtu dietních sester, nutričních terapeutů a nutričních asistentů v nemocnicích, 1998 - 2015.....	25
4.5 Přehled počtu nutričních terapeutů v sociálních zařízeních, 2013-2015.....	27
4.6 Výpočet pravděpodobného počtu pracujících nutričních terapeutů v roce 2017..	28
5 Profesionální sdružování.....	28
5.1 Společnost pro racionální výživu.....	28

5.2	Sekce nutričních terapeutů České asociace sester.....	29
5.3	Sekce výživy a nutriční péče, zapsaný spolek	30
5.4	Studentská asociace nutričních terapeutů.....	31
5.5	Česká komora zdravotnických pracovníků	31
5.6	Mezinárodní spolupráce	31
6	Mezioborová spolupráce.....	32
6.1	Stravovací komise	32
6.2	Nutriční tým	33
7	Nutriční terapeuti v České republice 2017	33
7.1	Výsledky dotazníkového šetření	34
8	Diskuse.....	42
9	Závěr	45

Seznam použitých zdrojů informací

Přehled tabulek

Evidence výpůjček

Úvod

Výživa je důležitou a nepostradatelnou součástí života každého živého tvora, tedy i člověka. Strava má primárně význam sytící a sociální. V případě onemocnění je pak důležitou, často zásadní metodou léčby, úprava složení či množství podávané stravy, obecně nazývaná dietou. Přesnější název zní léčebná výživa.

Nejstarší zprávy o léčení dietou sahají daleko do dob před naším letopočtem. Její základy nalézáme již u Egyptanů a Židů, kteří používali různých potravin k léčení nemocných při rozličných chorobách. Určitým druhem diety pak byl i půst, jehož užívali řečtí kněží z Epidauru ve svatyni Aeskulapově spolu s koupáním a následujícím zvláštním způsobem stravování. Úspěch tohoto léčení, jež mělo v sobě jisté prvky léčení lázeňského, byl ovšem přičítán bohu Aeskulapovi.

V 5. století před naším letopočtem, v díle Hippokratově, jsou však již názory na dietu značně zpřesněny. Hippokrates přikládal výživě nemocných velký význam a již on uvažoval vlastně o léčebné výživě, neboť výrok „naše potrava má být lékem a naše léky mají být potravou“, pochází právě od Hippokrata.¹

Nevhodně zvolenou stravou či špatně provedenou léčebnou výživou lze pacienta poškodit na zdraví. Proto stravování nemocných a nutriční péče patří do rukou kvalifikovaných profesionálů, kterými jsou v systému českého zdravotnictví vedle lékařů-nutricionistů a dietologů též nutriční terapeuti.

Tématice vývoje povolání nutričního terapeuta a jeho předchůdců od založení první odborné školy po současnost se dosud nevěnovala žádná souhrnná práce. Knihy a příručky s tématem dieta, dietetika či výživa vycházely a vycházejí, leč o historii těchto oborů a kompetencích dietních sester či později nutričních terapeutů v nich často nebývá zmínka. Čestnou výjimkou v tomto ohledu jsou z dřívějších prací texty Maška²⁴ Doberského^{1, 26} i Lorigeho²⁵, ze současných autorů Svačiny²² a Zlatohlávka²³.

Bakalářskou prací chci tuto mezeru v mezích možností zaplnit.

Výzkumná otázka zní: Jak probíhal vznik a vývoj povolání nutričních terapeutů?

V první kapitole uvedu informace o prvních doložených zmínkách o léčebné výživě, počátcích jejího vyžívání u nás a ve stručnosti popíšu vývoj do 50. let 20. století. Kapitola druhá se bude zabývat vzděláváním profesí působících v dietním stravování a nutriční péči,

a to jak v období, kdy profese ještě nebyla regulována, až po vznik regulace. Ve třetí kapitole popíšu možnosti celoživotního vzdělávání a regulaci profese. Kapitola čtvrtá bude věnována vývojem role pracovníků v oblasti dietní výživy od vzniku první odborné školy po současnost, porovnání legislativou vymezené působnosti a zpracování přehledu počtu zaměstnaných dietních sester, nutričních asistentů a nutričních terapeutů v letech 1988-2015. Dále provedu výpočet pravděpodobného počtu pracujících nutričních terapeutů v roce 2017. V páté kapitole shromáždím dostupné informace o profesním sdružování nutričních odborníků. Kapitola šestá zmíní další zdravotnické obory, které se podílely a podílejí na zajišťování léčebné výživy. Sedmá kapitola nás seznámí s výsledky průzkumu, provedeného v dubnu 2017 mezi nutričními terapeuty v České republice s cílem získání informací a dat pro porovnání s historickými údaji a následné využití těchto výstupů v Diskusi (kapitola 8.) a v Závěru (kapitola 9.).

Výzkumné metody: při práci bude využita metoda rešerší, studia historické literatury, rozhovor s pamětníci, zpracování statistických údajů z ročenek, zpracování údajů získaných dotazníkem.

1 Počátky a vývoj léčebné výživy v našich zemích

1.1 První zmínky o dietetice v Čechách

První zmínky o dietetice na území Českého království nalézáme v písemnictví již roku 1522, kdy lékař Václav Payer ve svém spise o Karlových Varech zabývá se vedle lázeňské a pitné léčby i životosprávou a výživou nemocných.¹

1.2 Znalost a využití léčebné výživy do první třetiny 20. století

Empiricky ověřené dietní postupy byly běžnou součástí lidového léčitelství. Důkazem toho bylo například podávání slepičí polévky šestinedělkám, takzvaně „do kouta“. Důležitou součástí života našich předků byl půst. Ten měl vedle náboženského významu i úlohu očištnou a ozdravnou.

Pokrmům dietním, zdravotním a postním věnovaly prostor ve svých kuchařských knihách známé autorky Magdaléna Dobromila Rettigová a Marie

Janků-Sandtnerová. Paní Sandtnerová byla též učitelkou a propagátorkou zdravé výživy. Tyto kuchařské knihy byly obvyklou výbavou nevěst a chyběly v málokteré domácnosti.

Jednotlivá léčebná zařízení si vytvářela svůj vlastní systém diet, daný specifickými potřebami pracoviště, erudicí lékaře a v neposlední řadě schopnostmi kuchaře. Lékaři pak často společně s kuchaři či jinými spolupracovníky vydávali edukační publikace pro veřejnost. Například v roce 1896 sestavil pan J.K. dle knihy Dra Wiela práci Zdravotní kuchařka jakožto doplněk každé jiné kuchařské knihy čili poučení o hodnotě potravin a jejich stravitelnosti jakož i o přiměřené přípravě jejich za pokrmy pro zdravého a nemocného. V předmluvě pan J.K. uvádí: *„lékařem-kuchařem byl tu Dr. Wiel, jehož dietetická kuchařka byla i mě rádcem za mé dlouholeté choroby žaludeční a jejímiž zásadami jsem se řídil jak při výživě svého těla i při zpracování této knihy. O knize jeho praví kritika, že jí má míti každá kuchařka vedle ostatních svých kněh kuchařských a každý lékař vedle svého materia medica.“*¹⁶

Doc. Dr. Otakar Kose ve své práci O DIÉTETICKÉ KUCHYNI, vydané roku 1912, uvádí: *„učenci jako Voit, Rubner, Leyden a jiní položili vědecký základ mnohým diétním normám, ale provádění jich zůstalo v rukou laiků kuchařů, většinou málo vzdělaných, neznajících účelů, za jakým ten který předpis byl vydán. Tak stalo se, že výsledek lékařem předepsaného nařízení zcela jinak vypadl, než lékař zamýšlel. Jest tedy lékaři znáti nejen theorii, ale i praxi diétních předpisů, aby podobné nedorozumění přestalo.“*¹⁸

V roce 1927 napsal Jan Kettner knihu na spolupráce MUDra Maxe Poppera HYGIENICKÁ A DIETNÍ KUCHYŇ. O účelu knihy píše: *„tato nemá být náhradou za lékaře. Není ani možno raditi knihou při všech nepravidelnostech, jež jmenujeme chorobami, ani není zdrávo, aby člověk sám byl vlastním lékařem podle nedokonalých návodů, jež může podati kniha. Jest sice lékařovou povinností, aby dokonale znal úpravu pokrmů a aby tuto svoji znalost ve chvílích chorob vtělil v rady oněm, kteří nebo které mají pečovati o výživu chorých, oslabených nebo i zdravých; ale praxe říká, že zpravidla rada lékařova obmezuje se na všeobecný předpis výživy a pokrmův, a úprava těchto jest záležitostí zkušené kuchařky.“*¹⁷

1.3 Léčebná výživa ve čtyřicátých a padesátých letech 20. století

Profesor Vondráček ve svých memoárech uvádí: „*Léčebná výživa byla v té době neprofesionální, nedokonalá a problematická. Stravování ve všeobecné nemocnici (nyní fakultní nemocnici) bylo primitivní. Dietetice se u nás jaksi nedařilo. Když se řeklo dieta, obyčejně se myslelo mléko, vodové polévky, kaše. Běda těm, kdo mléko nesnášeli. Není jich právě málo. U Prusíka se léčily žaludeční vředy, cukrovky, nemoci ledvinové, nemoci žlučníku, jater, dna, močové kameny a potřebovali jsme správné diety. Jak jsem již dříve uvedl, dietetika byla vůbec „ve psí“. Měli jsme velmi kvalitní pracovníky v dietetice, např. Cmunta, Charváta, Karla Kleina a jiné. Psali, co má pacient jíst, ale nikde mu to nedali. Lidé se báli jet do lázní, ba jít na léčení do nemocnice, že se tam zkaží, že nebudou moci dodržovat „svou“ dietu. Založení dietní školy v roce 1934 byl velký počín, který pozdější historie našeho lékařství jistě ještě více ocení.*“⁴

Přestože první škola pro výchovu dietních pracovníků vznikla už v roce 1934 (viz 2.1), v publikaci DIETETIKA autora MUDr. Václava Krejsy, vydané roku 1948, dietní pracovníci nejsou vůbec zmíněni. Přitom se jedná o velmi kvalitní dílo, obsahově komplexní. Popisuje tehdejší znalosti dietetiky a dietoterapie, složení potravin, dobovou umělou výživu, nutriční vyšetření a stanovení nutriční anamnézy, zaznamenává i tehdy užívané rozvrhy dietního stravování (předchůdce dietního systému). Pozoruhodný je i přehled použité literatury, kterou MUDr. Krejsa uvádí na stranách 749-838. Jedná se převážně o práce psané v jazyku německém, francouzském, případně anglickém, výjimkou nejsou ani publikace českých autorů. Bohatství odborných zdrojů svědčí o tom, že tehdejší znalosti výživy a dietetiky byly na velmi dobré úrovni poznání.¹⁴

Součástí vzdělání dívek v té době bylo i domácí hospodaření a vaření. Pro výuku byly používány odborné učebnice. Jednou z nich byla UČEBNICE VAŘENÍ pro vyšší třídy škol obecných a pro školy měšťanské, sestavila podle požadavku normálních učebních osnov Marie Jelínková; schváleno výnosem ministerstva školství a národní osvěty ze dne 1. října 1936 čís. 101.590/36-1/1 jako učebnice pro obecné a měšťanské školy s československým jazykem vyučovacím ve znění

českém.¹⁵ Součástí učebnice jsou i výživová doporučení, dietní pokrmy a vzorové jídelní lístky. Je velmi pravděpodobné, že podle této či podobné učebnice vaření se vzdělávaly i budoucí uchazečky o přijetí na Vyšší odbornou školu praktické dietetiky (viz 2.1). Dle mého názoru by se podobná učebnice velmi dobře uplatnila i při současné výuce technologie vaření.

2 Vzdělávání nutričních terapeutů a jejich předchůdců

2.1 První škola pro výchovu dietních pracovníků

Na podzim roku 1934 byla v Praze z podnětu ministerstva školství založena „Vyšší škola pro vzdělávání dietních pracovníků“. Po odborné stránce byla přičleněna k tehdejší české propedeutické klinice, její přednosta prof. dr. Prusík projevil o školu živý zájem a svolil, aby ve škole byly připravovány dietetické pokrmy pro pacienty jeho kliniky. Škola byla administrativně připojena k veřejné odborné škole Ženského výrobního spolku českého v Praze II., Resslova 5, kde měla učebnu a kuchyni. Výuka trvala původně jeden rok. Cílem školy bylo vychovat samostatné odbornice v oboru dietetiky, které by uměly vhodně upravit stravu nemocných podle pokynů ošetřujícího lékaře a řídit její přípravu v léčebných zařízeních a mohly je vést i po stránce hospodářské.

První rok měla škola 14 žáků. Již po prvním roce bylo zřejmé, že roční výuka nestačí, proto bylo vyučování o jeden semestr prodlouženo. Končilo závěrečnou zkouškou z češtiny, počtů, lékařských a praktických předmětů. V roce 1937 byla škola rozšířena na školu dvouletou a nazvána „Vyšší škola praktické dietetiky“.²

Vyšší škola praktické dietetiky Ženského výrobního spolku přijímala jen uchazečky, které vedle všeobecných podmínek (státní občanství, věk 18-30 let, fyzické i duševní zdraví) prokázaly, že vychodily nejméně dvouletou ženskou odbornou školu a pětiměsíční školu kuchařskou nebo školu obdobnou. Absolventky středních škol musely prokázat, že vychodily jednoroční školu pro abiturientky středních škol a pětiměsíční školu kuchařskou. Všechny žadatelky musely mít z vaření a počtů známku výbornou. Podmínkou přijetí dále byla praktická zkouška.³

Za okupace v r. 1939 byla zrušena propedeutická klinika. Škola byla přičleněna k jiné klinice. V roce 1943 byla budova Ženského výrobního spolku zabrána pro vojenský lazaret. Škola se narychlo přestěhovala do budovy vyšší dívčí školy ve Vodičkově ulici. ²

2.2 Odborné školství po 2. světové válce

Po druhé světové válce škola přijala nabídku k využití dietní kuchyně na klinice prof. Charváta ve fakultní nemocnici (nyní Všeobecná fakultní nemocnice), kde zůstala až do konce 20.století. Teoretická výuka probíhala ve školních budovách ve Štěpánské a Legerově ulici, lékařské přednášky ve fakultních posluchárnách. Po uzákonění jednotného školského systému byla škola reorganizována na vyšší odbornou školu a dostala název „Vyšší škola výživy – větev klinické dietetiky“. Počátkem školního roku 1949/50 škola dostala vlastní budovu ve Školské ulici č. 15. ²

V roce 1953 se mění název školy na Zdravotnická škola – obor dietních sester. Absolventkami jsou střední zdravotnické pracovnice.

Ve Školské ulici škola působila do roku 1996, kdy byla budova vrácena původnímu majiteli, škola byla reorganizována a obory dietní sestra, diplomovaná dietní sestra (později nutriční asistent a nutriční terapeut) jsou nadále vyučovány na Vyšší odborné škole zdravotnické a Střední zdravotnické škole, 5. května 51, Praha 4.

Autorce této bakalářské práce poskytla exkluzivní rozhovor paní Marie Večeřová, emeritní vyučující odborných předmětů pro obor dietní sestra na Střední zdravotnické škole v Praze 1, Školská 15. Na škole působila v letech 1950–1985.

„Marie Večeřová získala odborné vzdělání v oboru výživa na tehdejším Masarykově státním ústavu ku vzdělání učitelek odborných škol pro ženské povolání v brněnské Lipové ulici č. 18. V roce 1950 nastoupila jako odborná učitelka na Vyšší školu výživy v Praze 1, Školská 15. Společně s ní přišly do nového

místa i kolegyně Marie Šnajdrová a Blažena Hájková. Vedoucí oboru v té době byla Marie Bejčková, na škole působily i další významné odbornice Milada Zlochová a Jiřina Vacková-Gjuričová. Zejména paní Gjuričová se pro mladou učitelku Večeřovou stala vzorem. Vyšší škola výživy byla výběrovou školou s přísnými přijímacími zkouškami. Škola kladla vysoké požadavky na studentky i na vyučující. Studium bylo náročné psychicky i po fyzické stránce. Dbalo se jak na plnění studijních požadavků, tak na bezvadné chování. V neposlední řadě na fyzickou zdatnost, ředitelka paní Vepřeková byla původně tělocvikářka a dobře věděla, jak je tělesná výchova důležitá. Škola měla v té době jen 7 stálých učeben pro dietní sestry, vyučovalo se na tři směny. Studentky při praktickém výcviku byly rozděleny na určité pracovní úseky – administrativa, příprava jednotlivých diet, zásobování, práce s pacientem (připomínky, požadavky). Vařily pro pacienty klinik celodenní stravu, ta musela být prvotřídní, často s individuálním rozpisem. Praxe studentek se odbyvala na klinických pracovištích, budoucí dietní sestry byly jak lékaři, tak ostatním zdravotnickým personálem velmi dobře přijímány a respektovány. Jedním z tehdejších povinných předmětů byla tzv. výrobní praxe, studentky při ní poznávaly výrobu potravin teoreticky i přímou praxí ve výrobních závodech. Budoucí dietní sestry se účastnily i různých mezinárodních akcí, konferencí, soutěží odbornosti. Paní Večeřová byla také lektorku v Institutu pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví Brno (nyní Národní centrum ošetřovatelství a nelékařských zdravotnických oborů). Další významnou aktivitou, na které podílely zejména vyučující, bylo vzdělávání dospělých. Cukráři a kuchaři z lázní a nemocnic jezdili každý měsíc na konzultace do Školské, učili se zde základy diet, získávali odborné informace a novinky z oboru. Konaly se i konzultace o ekonomických aspektech dietetiky pro ekonomické náměstky nemocnic a léčebných zařízení. Velkou prestiž měly soutěže lázeňských kuchařů a cukrářů. Konaly se každý rok v jiném místě. Připravené pokrmy hodnotila sedmičlenná odborná porota, ve které pravidelně zasedala i paní Večeřová.“

Rozhovor s paní Večeřovou byl pořízen u příležitosti jejích 90. narozenin a publikován v časopisu *Výživa a potraviny* 6/2016.

V Národní lékařské knihovně se zachovala zpráva tehdejší ředitelky pražské Vyšší školy výživy paní Milady Vepřekové:

„Zdravotnické školy pro obor dietních sester jsou v republice tři, v Praze, v Brně a v Bratislavě. Jsou to školy čtyřleté. Na ně jediné se nevztahovalo přechodné zkrácení studia na zdravotnických školách na tři roky po roce 1948, kdy byl velký nedostatek středních zdravotnických pracovníků.

Při přijímání žákyň do našich škol pocítujeme nadále jeden závažný nedostatek. Z venkovských krajů, vzdálených hlavním městům, se hlásí do našich škol velmi málo uchazeček. Plánované kvóty na tyto kraje doplňujeme žákyněmi pražskými, brněnskými a bratislavskými, ale řada těchto žákyň po absolvování se nerada loučí se svými rodinami a nerada se rozjíždí do našich pohraničních měst.“²⁹

Ze zprávy paní Petřekové je zřejmé, že nedostatek personálu a malý zájem o práci v menších nemocnicích není jen problémem současného zdravotnictví.

V roce 1948 přijat nový školský zákon, kterým školy pro sociální a zdravotní službu byly začleněny do soustavy odborných škol III. stupně s názvem vyšší zdravotně sociální škola; od školního roku 1950/51 pak s názvem Vyšší zdravotní škola. Měly čtyři postupné ročníky, první dva tvořily společný základ, další dva představovaly specializovanou způsobilost podle zvoleného oboru. Na těchto školách měly možnost studia i pracovnice v oboru výživy.²⁰

2.3 Poválečný vývoj dietetického vzdělávání na Slovensku

Hlavním iniciátorem systematické výchovy dietních sester byl Státní ústavu pro výživu lidu. První slovenská škola vznikla v roce 1947 v Bratislavě. V školním roce 1950-51 byla zřízena řada nových škol výživy, a to školy pro společné stravování v Kežmaroku, Žilině a Prievidzi, pro praktickou dietetiku v Trnavě a Breznu nad Hronem a pro klinickou dietetiku v Bratislavě.⁹

2.4 Počty studujících a absolventů dle aktuálního názvu oboru a typu studia koncem 20. a počátkem 21. století

Zpracováním údajů ve Zdravotnických ročenkách České (resp. Československé) republiky bylo možné vytvořit přehled o počtech studentů a absolventů v letech 1992–2015. Údaje za rok 2016 v době zpracování této práce nebyly zveřejněny. Zjištěné údaje přehledně demonstrují i vývoj formy studia od

středoškolského přes nástavbové po vyšší odborné, od dietních sester k nutričním terapeutům. Dobře poslouží k porovnání počtu dietních pracovníků v první letech studia v době první republiky s nedávnou minulostí a současností. Údaje jsou řazeny od novějších ke starším.

Tabulka číslo 1 - denní studium maturitní – Nutriční asistent

rok	celkem	ženy	nově přijatí	absolventi
2015	389	353	108	82
2014	389	359	108	85
2013	410	378	113	65
2012	391	364	100	82
2011	412	378	117	57
2010	392	365	125	78
2009	376	350	100	80
2008	393	365	133	29
2007	261	248	89	25
2006	190	178	91	-
2005	98	94	98	-
2004	-	-	-	-
2003	-	-	-	-
2002	-	-	-	-

Tabulka číslo 1 vypovídá o počtech nutričních asistentů, přijatých ke studiu od zahájení vzdělávacího programu v roce 2005. Nutriční asistent nahradil ukončený obor dietní sestra (viz tabulka 4).

Tabulka číslo 2 - denní studium vyšší odborné – Diplomovaný nutriční terapeut

rok	celkem	ženy	nově přijatí	absolventi
2015	316	273	144	81
2014	297	275	133	76
2013	298	273	112	78
2012	301	281	120	106
2011	316	297	101	81
2010	338	318	131	61
2009	321	304	160	68
2008	263	244	123	-
2007	175	163	97	-
2006	123	109	121	-
2005	-	-	-	-

Tabulka číslo 3 - Ostatní formy studia - vyšší odborné - Diplomovaný nutriční terapeut

rok	celkem	ženy	nově přijatí	absolventi
2015	99	91	42	16
2014	79	73	-	23
2013	135	127	91	58
2012	126	119	31	27
2011	135	126	29	-
2010	138	129	94	-
2009	56	51	53	-
2008	-	-	-	-
2007	-	-	-	-

Obor Diplomovaný nutriční terapeut nahradil vyšší odborné studium

Diplomovaná dietní sestra (viz tabulky 5 a 6).

Tabulka číslo 4 – denní studium maturitní – Dietní sestra

rok	celkem	ženy	nově přijatí	absolventi
2007	55	55	-	44
2006	107	106	-	50
2005	162	160	-	66
2004	242	237	62	54
2003	240	236	52	57
2002	252	246	55	47
2001	261	255	91	28
2000	204	200	62	11
1999	75	73	39	52
1998	188	185	62	87
1997	228	228	39	28
1996	246	246	19	103
1995	336	336	83	63
1994	332	332	107	9
1993	326	326	57	87
1992	363	363	110	70

Tabulka číslo 5 - denní studium vyšší odborné – Diplomovaná dietní sestra,
nástavbové studium

rok	celkem	ženy	nově přijatí	absolventi
2007	-	-	-	29
2006	28	28	-	35
2005	69	68	-	43
2004	129	124	43	32
2003	130	122	47	13
2002	114	112	66	36
2001	106	104	52	37
2000	99	93	19	26
1999	73	67	33	-
1998	87	82	58	36
1997	62	59	36	12
1996	89	88	38	14
1995	36	36	22	-
1994	20	20	20	-
1993	-	-	-	-

Tabulka číslo 6 - Ostatní formy studia – vyšší odborné – Diplomovaná dietní sestra,
nástavbové studium

rok	celkem	ženy	nově přijatí	absolventi
2007	-	-	-	32
2006	32	32	-	-
2005	29	29	-	-
2004	29	29	29	-
2003	-	-	-	-
2002	-	-	-	-
2001	-	-	-	-
2000	-	-	-	-
1999	-	-	-	-
1998	-	-	-	-
1997	-	-	-	-
1996	-	-	-	-
1995	42	41	42	-
1994	-	-	-	-
1993	2	2	1	-
1992	1	1	-	-

Zdroje analyzovaných údajů: ⁵

2.5 Podmínky získávání odborné způsobilosti pro výkon profese nutričního terapeuta

Zásadní význam pro profesi nutričního terapeuta má Zákon č. 96/2004 Sb. o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činnosti souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních).³⁷

2.6 Akreditované studijní programy pro nutriční odborníky

Nutriční odborníci získávají odbornou způsobilost na různých typech škol.

Akreditované studijní programy vysokých škol

Kód studijního programu: B5345   Obor: nutriční terapeut

Tabulka číslo 7 - Studijní program Specializace ve zdravotnictví – bakalářský

Vysoká škola	Součást VŠ	Forma studia	Platnost akreditace od-do
Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích	Zdravotně sociální fakulta	prezenční	15. srpna 2013 01. listopadu 2019
Masarykova univerzita Brno	Lékařská fakulta	prezenční	23. června 2011 31. srpna 2019
Univerzita Karlova Praha	1.lékařská fakulta	prezenční	03. ledna 2012 30. dubna 2020
Univerzita Karlova Praha	1. lékařská fakulta	kombinované	12. října 2011 30. dubna 2020
Ostravská univerzita Ostrava	Lékařská fakulta	prezenční kombinované	11. května 2015 31. května 2021

Akreditované studijní programy středních a vyšších odborných škol

Délka vzdělávání: 4 roky

Tabulka číslo 9 - Obor vzdělávání nutriční asistent

Zdravotnická škola	Kód oboru	Forma studia	Kapacita oboru
Vyšší odborná škola zdravotnická a Střední zdravotnická škola, Praha 4, 5. května 51	53-41-M02	denní	300
Střední zdravotnická škola a Vyšší odborná škola zdravotnická Brno, Merhautova, příspěvková organizace	53-41-M02	denní	120
Střední zdravotnická škola a Vyšší odborná škola zdravotnická Emanuela Pöttinga a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky Olomouc	53-41-M02	denní	130
Střední zdravotnická škola a Vyšší odborná škola zdravotnická, Ostrava, příspěvková organizace	53-41-M02	denní	120

Délka vzdělávání: 3 roky

Tabulka číslo 10 - Obor vzdělávání Diplomovaný nutriční terapeut

Zdravotnická škola	Kód oboru	Forma studia	Kapacita oboru
Vyšší odborná škola zdravotnická a Střední zdravotnická škola, Praha 4, 5. května 51	53-41-N/41	denní dálkové kombinované	120 240 120
Střední zdravotnická škola a vyšší odborná škola zdravotnická Karlovy Vary, příspěvková organizace	53-41-N/41	denní	132
Střední zdravotnická škola a Vyšší odborná škola zdravotnická, Plzeň, Karlovarská 99	53-41-N/41	denní kombinované	80 90
Střední zdravotnická škola a Vyšší odborná škola zdravotnická Brno, Merhautova, příspěvková organizace	53-41-N/41	denní kombinované	90 60

Střední zdravotnická škola a Vyšší odborná škola zdravotnická, Ostrava, příspěvková organizace	53-41-N/41	denní kombinované	120 90
Soukromá vyšší odborná škola zdravotnická MEDEA, s.r.o., Praha	53-41-N/41	denní	150

Zdroj: ⁷

Vyšší odborná škola ekonomická, sociální a zdravotnická, Obchodní akademie, Střední pedagogická škola a Střední zdravotnická škola, Most, příspěvková organizace - vzdělávací program KKOV 53-41-N/41 Diplomovaný nutriční terapeut byl akreditován MŠMT v denní i kombinované formě. V současné době ve spolupráci se zřizovatelem probíhá schvalovací proces pro zařazení do Rejstříku škol a školských zařízení. Zdroj: ⁸

3 Regulace výkonu profese nutričního terapeuta včetně celoživotního vzdělávání

3.1 Počátky celoživotního vzdělávání středních zdravotnických pracovníků

Systematické celoživotní vzdělávání lékařů existovalo od roku 1953. V roce 1960 bylo založeno Středisko pro další vzdělávání středních zdravotnických pracovníků. V lednu 1961 byla slavnostně zahájena jeho činnost. V roce 1968 se přestěhoval tehdy již Ústav pro další vzdělávání středních zdravotnických pracovníků do nové budovy na Vinařské ulici v Brně. Postupně přibýval odborností a specializací v nelékařských profesích. Rozšiřuje se jeho působnost a ze strany Ministerstva zdravotnictví ČR jako zřizovatele jsou na něho delegovány stále důležitější a odpovědnější úkoly a kompetence. K zásadní přeměně dochází v roce 2003, kdy se z Institutu pro další vzdělávání zdravotnických pracovníků stává Národní centrum ošetrovatelství a nelékařských zdravotnických oborů. Tím vzniká moderní výukové, konzultační, registrační, výzkumné, posuzovací, metodické a koordinační zařízení pro celoživotní nelékařských zdravotnických pracovníků. Celonárodního významu nabývá Centrum zřízením Úseku regulace s oddělením Registru nelékařských zdravotnických pracovníků.

3.2 Národní centrum ošetrovatelství a nelékařských zdravotnických oborů

Národní centrum ošetrovatelství a nelékařských zdravotnických oborů (NCONZO) se sídlem v Brně je odbornou institucí pro realizaci a rozvoj celoživotního vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví, je koordinačním, poradenským a informačním centrem pro řešení otázek odborného vzdělávání a regulace nelékařských zdravotnických povolání, je akreditovaným zařízením s celorepublikovou působností, které poskytuje širokou nabídku vzdělávacích programů specializačního vzdělávání, kvalifikačních a certifikovaných kurzů včetně dalších forem celoživotního vzdělávání zdravotnickým pracovníkům i široké veřejnosti.

NCONZO se při své činnosti řídí platnou legislativou, sem patří zejména: Zákon č. 96/2004 Sb. o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních), ve znění pozdějších právních předpisů. Metodický pokyn k zákonu č. 96/2004 Sb., podle kterého postupují akreditovaná zařízení, která jsou oprávněna uskutečňovat vzdělávací program specializačního vzdělávání. Vyhláška č. 55/2011 Sb., kterou se stanoví činnosti zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků, v platném znění. Nařízení vlády č.31/2010 Sb., kterým se stanoví obory specializačního vzdělávání a označení odbornosti zdravotnických pracovníků se specializovanou způsobilostí. Vyhláška č. 189/2009 Sb., o atestační zkoušce, zkoušce k vydání osvědčení k výkonu zdravotnického povolání odborného dohledu, závěrečné zkoušce akreditovaných kvalifikačních kurzů a aprobační zkoušce a o postupu při ověření znalosti českého jazyka (vyhláška o zkouškách podle zákona o nelékařských zdravotnických povoláních).¹²

3.3 Nabídka celoživotního vzdělávání pro dietní sestry a nutriční terapeutky

První zmínku o dalším vzdělávání pro vedoucí dietní sestry Krajských ústavů národního zdraví a pro dietní sestry z lázeňských zařízení lze nalézt v referátu

Hlaváčkové, kde zmiňuje kurzy uskutečněné ve školním roce 1961/62. Od roku 1969 byly realizovány kurzy vedení stravovacího provozu pro dietní sestry, jejichž absolvování bylo požadavkem pro práci vedoucí stravovacího provozu.³⁸

V současné době mohou nutriční terapeuti absolvovat vzdělávací programy dle nařízení vlády č.31/2010 Sb.: Výživa dětí, Výživa dospělých (nahrazuje dřívější obor „Poruchy výživy a výměny látek“) Obor Komunitní nutriční péče byl zrušen, aniž by byl po celou dobu své platnosti realizován.³⁵

Specializaci Výživa dětí a Výživa dospělých lze získat také vysokoškolským studiem v magisterském studijním programu

Kód studijního programu: N5345   Obor: nutriční specialista

Tabulka číslo 8 - Studijní program Specializace ve zdravotnictví – navazující magisterský

Vysoká škola	Součást VŠ	Forma studia	Platnost akreditace od-do
Masarykova univerzita Brno	Lékařská fakulta	prezenční	19. dubna 2013 31. července 2021
Univerzita Karlova Praha	1. lékařská fakulta	prezenční kombinované	23. prosince 2014 31. prosince 2020

Zdroj: ⁶

3.4 Regulace oboru dietní sestra

O názvu profese „dietní sestra“ je pravděpodobná první zmínka v roce 1946 v souvislosti se zaváděním pracovní povinnosti. Jak uvádí ve své dizertační práci Prošková, ... *“s prvním pokusem o systematický výčet zdravotnických pracovníků se setkáváme až v roce 1946 a souviselo se zaváděním pracovní povinnosti a s tím související evidencí zdravotnických pracovníků, kdy Ministerstvo zdravotnictví požádalo, aby od nového seznamu povolání pro včleňování do práce byla pojata skupina zdravotnických povolání jako samostatná skupina. Zdravotnická povolání ministerstvo rozdělilo na lékaře, (stále ještě) veterináře, zaměstnance zdravotní*

prevence, zdravotní pracovníce, ošetřovatelky a ošetřovatele nemocných (diplomované sestry ošetřovatelky, diplomované ošetřovatele, pomocné ošetřovatelky, pomocné ošetřovatele, sestry představené, vrchní sestry, staniční sestry, operační sestry, instrumentářky, ambulatorní sestry, ošetřovatelé a ošetřovatelky choromyslných, dětské sestry, dietní sestry, ředitelky - představené ošetřovatelské školy, sestry „Ošetřovatelské a zdravotní služby v rodinách“, soukromé ošetřovatelky nemocných v domácnosti), porodní asistentky, zubní technické a pomocný zubolékařský personál a ostatní pomocný zdravotnický personál.

V roce 1947 byl nařízením ministra přesně vymezen pojem zdravotnický pracovník, a to výčtem profesí, na které se vztahovala pracovní povinnost. Dietní sestry byly zařazeny mezi ostatní zdravotnické pracovníky. Přejít na plnou regulaci zdravotnických povolání nebyl jednoduchý. Nejdříve bylo třeba jasně definovat velmi nejednoznačné náplně zdravotnických profesí, pak sjednotit jejich vzdělávání a systemizace do kategorií podle jeho typu. V roce 1950 se poprvé setkáváme s pojmem střední zdravotnický personál – a též na stížnosti na chaos v jeho vzdělávání a kvalifikaci. Střední zdravotničtí pracovníci byli poprvé právním předpisem definováni v roce 1951, do jejich výčtu byly zahrnuty i dietní sestry. Tato úprava přetrvala jen s malými změnami v přijetí zákona č. 96/2004 o nelékařských zdravotnických povoláních. Další významnou normou byl zákon č. 170/1950 Sb., o zdravotnických povoláních, stal se základem pro regulaci těchto profesí. ²⁰

3.5 Regulace oborů nutriční terapeut a nutriční asistent v současnosti

Podmínky získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů stanoví zákon číslo 96/2004 Sb. (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních) v platném znění.

Regulované povolání nebo činnost je takové povolání nebo činnost, pro jejichž výkon jsou v České republice předepsány právními předpisy požadavky, bez jejichž splnění nemůže osoba toto povolání či činnost vykonávat (kvalifikační požadavky, případně bezúhonnost, zdravotní způsobilost a další).

Není-li povolání nebo činnost, kterou zamýšlí žadatel vykonávat na území České republiky, regulovaná, je oprávněn toto povolání nebo činnost na území České republiky vykonávat, aniž by mu musela být uznána odborná kvalifikace. Zda bude toto povolání nebo činnost vykonávat závisí pouze na domluvě s potenciálním zaměstnavatelem.

Je-li povolání nebo činnost, kterou zamýšlí žadatel vykonávat na území České republiky, regulovaná, musí požádat o uznání své odborné kvalifikace u příslušného uznávacího orgánu v České republice.

Uznávacím orgánem oprávněným rozhodnout v konkrétní věci o uznání odborné kvalifikace je ústřední správní orgán České republiky, do jehož působnosti regulované povolání náleží nebo jehož působnost je regulovanému povolání nejbližší (jednotlivá ministerstva, komory aj.). Seznam všech regulovaných povolání a činností je v Databázi regulovaných profesí s uvedením příslušného uznávacího orgánu. Pro přehled o všech regulovaných profesích v EU, EHP a Švýcarsku se můžete podívat do evropské databáze regulovaných profesí.¹³

Nutriční terapeut a nutriční asistent patří k regulovaným povoláním.

Nutriční terapeut

Nelékařský zdravotnický pracovník, který vykonává v rámci preventivní péče na úseku klinická výživa a specifické ošetrovatelské péče zaměřené na uspokojování nutričních potřeb. Dále se nutriční terapeut ve spolupráci s lékařem podílí na léčebné a diagnostické péči v oboru klinická výživa.

Požadované vzdělání: odborná způsobilost k výkonu povolání nutričního terapeuta se získává absolvováním a) akreditovaného zdravotnického bakalářského studijního oboru pro přípravu nutričních terapeutů, b) tříletého studia v oboru diplomovaná dietní sestra na vyšších zdravotnických školách, pokud bylo studium prvního ročníku zahájeno nejpozději ve školním roce 2004/2005, c) nejméně tříletého studia v oboru diplomovaný nutriční terapeut na vyšších zdravotnických školách, nebo d) střední

zdravotnické školy v oboru dietní sestra, pokud bylo studium prvního ročníku zahájeno nejpozději ve školním roce 2004/2005.

Požadovaná praxe: nutriční terapeut, který získal odbornou způsobilost podle odstavce 1 písm. d), může vykonávat své povolání bez odborného dohledu až po 3 letech výkonu povolání nutričního terapeuta. Do té doby musí vykonávat své povolání pod odborným dohledem.

Nutriční asistent

Nelékařský zdravotnický pracovník, který vykonává činnosti v rámci specifické ošetrovatelské péče pod odborným dohledem nutričního terapeuta. Dále se nutriční asistent ve spolupráci s lékařem podílí na preventivní, léčebné a diagnostické péči v oboru klinická výživa.

Požadované vzdělání: odborná způsobilost k výkonu povolání nutričního asistenta se získává absolvováním střední zdravotnické školy v oboru nutriční asistent.

Praxe není vyžadována.

3.6 Evidence dietních sester

V roce 1947 byl nařízením ministra přesně vymezen pojem zdravotnický pracovník, a to výčtem profesí pro účely jejich evidence a eventuální pracovní povinnost.

V září 1948 byla upřesněna povinná struktura Ústavů národního zdraví. Vzhledem ke kritickému nedostatku (nejen) zdravotnického personálu byly ještě před postátněním zdravotnictví zřízeny okresní úřady ochrany práce a zavedena pracovní povinnost. Ministerstvo zdravotnictví zřídilo Ústřední sbor pro organizaci zdravotní služby v zemích českých. V tomto sboru zasedali zástupci ministerstev práce Ústřední jednoty československých lékařů a dalších tehdejších úřadů. Podle potřeby mohli být přizváni i zástupci organizací jiného zdravotního personálu. Obdobné sbory byly vytvořeny i na okresní úrovni. S tím souvisela i povinná evidence zdravotnických pracovníků vedená národními výbory všech stupňů.²⁰

Povinná evidence se samozřejmě týkala i dietních sester.

3.7 Registrace nelékařských zdravotnických pracovníků

Vznik Registru zdravotnických pracovníků způsobilých k výkonu zdravotnického povolání bez odborného dohledu (dále jen Registr) je dán zákonem č. 96/2004 Sb., o nelékařských zdravotnických povoláních. Registr je součástí Národního zdravotnického informačního systému a centrum plní úkoly správce a zpracovatele. Hlavním cílem registrace nelékařských zdravotnických povolání je ochrana veřejnosti, která spočívá na principu celoživotního vzdělávání, průběžného obnovování, zvyšování, prohlubování a doplňování vědomostí, dovedností a způsobilosti, což vede ke zvyšování kvality a efektivity ošetrovatelské péče. Odborně poskytovaná péče napomáhá ke zvyšování úrovně a prestiže nelékařských zdravotnických profesí. Je vhodné, aby držitelé osvědčení akcentovali význam registrace, užívali označení *registrovaný/á* a tím veřejnost seznamovali s významem registrace.

Tabulka číslo 11 - Počty registrovaných osob v jednotlivých oborech k 1. 4. 2017

Povolání	Celkem
005 - všeobecná sestra	122165
006 - porodní asistentka	7230
007 - ergoterapeut	1240
008 - radiologický asistent	4057
009 - zdravotní laborant	9962
010 - zdravotně-sociální pracovník	1306
011 - optometrista	1649
012 - ortoptisti	151
013 - asistent ochrany a podpory veřejného zdraví	575
014 - ortotik protetik	229
015 - nutriční terapeut	1999
016 - zubní technik	2734
017 - dentální hygienistka	1096
018 - zdravotnický záchranář	4803
019 - farmaceutický asistent	5324
020 - biomedicinský technik	266
021 - radiologický technik	10
022 - klinický psycholog	1457
023 - klinický logoped	548
024 - fyzioterapeut	11452
025 - radiologický fyzik	211

026 - odborný pracovník v laboratorních metodách a v přípravě léčivých přípravků	2175
027 - biomedicínský inženýr	63
028 - odborný pracovník v ochraně a podpoře veřejného zdraví	191
20a – biotechnický asistent	5
21a – adiktolog	528
23 a – zrakový terapeut	15
Celkem	181441

Zdroj: ³¹

Z celkového počtu 181.441 registrovaných nelékařských zdravotnických pracovníků je 1999 nutričních terapeutů, tedy 1,1 %.

4 Uplatnění dietních pracovníků a jejich následovníků v praxi

4.1 Uplatnění prvních absolventek v praxi

Bejčková vzpomíná: „Absolventky školy nesnadno pronikaly do praxe. Za první 3 roky absolvovalo 45 žákyň, z těch se umístilo 23 absolventek, některé jen přechodně. Situace se nezlepšila ani po roce 1945. Z 96 dalších absolventek školy bylo pouze 27 přijato jako dietní instruktorky do nemocnic a léčebných ústavů. Pomohlo ministerstvo zdravotnictví – roku 1948 vydalo výnos, kterým doporučilo nemocnicím a léčebným ústavům přijímání dietních instruktorek. Všechny absolventky pak našly uplatnění.“²

Vypovídající je i postřeh Vondráčka „Byly velké boje, absolventky se těžce prosazovaly, hledělo se na ně jako na kuchařky. Nakonec jsme přeci jen vyhráli na celé čáře. Dnes si nelze oddělení bez dietní sestry představit.“⁴

4.2 Působnost dietních sester

Oběžníkem ministerstva zdravotnictví ze dne 31.I.1951 byla stanovena působnost dietních sester.³² Tento dokument stanovil kompetence dietních sester v léčebných ústavech, specifikoval rozsah činností podle počtu dietních sester na pracovišti a stanovil, které činnosti a pracovníky řídí a komu jsou podřízeny. Ministerstvo zdravotnictví vydalo v souladu s uvedeným oběžníkem prozatímní směrnice pro dietní sestry v léčebných a ošetrovacích ústavech:

I. V ústavech s jednou dietní sestrou:

1. dietní sestra je v pravidelném pracovním styku s ošetřujícím lékařem, přejímá od něho pokyny pro sestavování jídelních lístků pro diety všeho druhu a pro stravování jednotlivých ošetřovanců a hlásí mu poznatky ze své činnosti.
2. zjišťuje předpoklady k provedení dietních příkazů lékaře a zajistí možnost jejich uskutečnění vzhledem k distribučním podmínkám dodávek potravin.
3. Sestavuje veškeré druhy jídelních lístků, i se zřetelem na hospodářské i finanční možnosti ústavu.
4. Dává odborné pokyny vedoucímu kuchaři a kuchyňskému personálu ke správnému zhotovování jídel.
5. Dbá na dodržování hygieny provozu celého stravovacího systému v ústavu (čistoty příslušných místností, zařízení i personálu).
6. Napomáhá zaměstnancům kuchyně radou i předváděním některých zvláštních kuchyňských úprav pokrmů.
7. Veškerá hotová jídla ještě před vydáním prohlédne, ochutná, případně dá pokyny ke konečné jejich úpravě a jídla převezme k vydání.
8. Osobně dozírá na vydávání jídla u kuchyně.
9. Stará se o rychlou a zdravotně nezávadnou přepravu jídel na všechna místa určení.
10. Namátkově kontroluje další rozdělení jídel a jejich podávání ošetřovaným, popřípadě i jiným strážníkům.
11. Soustavně sleduje účinky stravování na celkový zdravotní stav ošetřovaných, pravidelně je navštěvuje, soustavně je pozoruje a zjišťuje též

jejich osobní přání, případně i stížnosti jejich i ostatních strážníků, hodnotí je a postará se o nápravu.

12. Stará se o hygienické zacházení s odpadky jídel na oddělení a přispívá k zábraně plýtvání potravinami.

13. Stanoví výměrky všech poživatin pro každý druh stravy. U všech diet propočítává občas kalorickou hodnotu denní stravy a podle potřeby též obsah živin u některých diet.

14. Poučí ošetřované při propouštění z ústavu o nutnosti dodržování správné životosprávy a dává jim návod k přípravě pokrmů pro ně vhodných.

II. V ústavech se dvěma nebo více dietními sestrami

V léčebných a ošetrovacích ústavech s větším stravovacím provozem, kde je ustanoveno více dietních sester, je pověřena jedna z nich vedením této služby. Jako vedoucí stravování vykonává pak práce uvedené ad I těchto směrnic v zaměření celoustavním; dietní sestry oddělenkové konají pak tutéž práci v rámci jednotlivých oddělení.

III. Organizace začlenění dietních sester:

1. Po stránce odborné odpovídá dietní sestra oddělenkové vedoucímu lékaři oddělení a vedoucí dietní sestře; vedoucí dietní sestra pak odpovídá lékařskému řediteli ústavu.

2. Po stránce výkonu služby je dietní sestra oddělenkové podřízena vrchní sestře, vedoucí dietní sestra pak představené (referentce) středního zdravotnického personálu.

3. Ředitel ústavu usměrňuje činnost všech dietních sester v duchu těchto směrnic podrobnějšími pokyny se zřetelem k potřebám ústavu.

4.3 Působnost nutričních terapeutů

je od roku 2011 dána vyhláškou č.55/2011 Sb. o činnostech nelékařských zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků.

Pro práci nutričních terapeutů jsou zde zásadní § 3 a § 14.

§ 3 Činnosti zdravotnického pracovníka s odbornou způsobilostí

(1) Zdravotnický pracovník uvedený v § 4 až 29 bez odborného dohledu a bez indikace v rozsahu své odborné způsobilosti

- a) poskytuje zdravotní péči v souladu s právními předpisy a standardy,
- b) dbá na dodržování hygienicko-epidemiologického režimu v souladu s právními předpisy upravujícími ochranu veřejného zdraví,
- c) vede zdravotnickou dokumentaci a další dokumentaci vyplývající z jiných právních předpisů, pracuje s informačním systémem zdravotnického zařízení,
- d) poskytuje pacientovi informace v souladu se svou odbornou způsobilostí, případně pokyny lékaře,
- e) podílí se na praktickém vyučování ve studijních oborech k získání způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání uskutečňovaných středními školami a vyššími odbornými školami, v akreditovaných zdravotnických studijních programech k získání způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání uskutečňovaných vysokými školami v České republice a ve vzdělávacích programech akreditovaných kvalifikačních kurzů,
- f) podílí se na přípravě standardů

§ 14 - Nutriční terapeut

(1) Nutriční terapeut vykonává činnosti uvedené v § 3 odst. 1 a poskytuje specifickou ošetrovatelskou péči při zabezpečování nutričních potřeb pacientů v oblasti preventivní a léčebné výživy. Přitom bez odborného dohledu a bez indikace v souladu s diagnózou stanovenou lékařem zejména může

- a) zpracovávat a vyhodnocovat nutriční anamnézu, u pacientů v závažných stavech provádět bilanci stravy přijímané ústy, navrhnout lékaři, případně všeobecné sestře nebo porodní asistentce změny v předepsané dietě, způsobu přijímání stravy či doplnění potravinovými doplňky,

- b) provádět vyšetření nutná ke zjištění stavu výživy pacientů,
  - c) kontrolovat, metodicky vést a organizovat přípravu stravy v souladu s poznatky zdravé a léčebné výživy, zejména ve stravovacích provozech zdravotnických zařízení a v případě speciálních diet stravu připravovat,
  - d) sestavovat jídelní plány a předpis stravy pro jednotlivé diety i pro celé zdravotnické zařízení, včetně propočtů biologické a energetické hodnoty diet,
  - e) provádět poradenství a edukaci jedinců, rodin a skupin v oblasti zdravé a léčebné výživy, včetně doporučení vhodných výživových doplňků,
  - f) přejímat, kontrolovat a ukládat léčivé přípravky, manipulovat s nimi a zajišťovat jejich dostatečnou zásobu,
  - g) přejímat, kontrolovat a ukládat zdravotnické prostředky a prádlo, manipulovat s nimi a zajišťovat jejich dezinfekci a sterilizaci a jejich dostatečnou zásobu.
- (2) Nutriční terapeut může sestavovat bez odborného dohledu na základě indikace lékaře individuální jídelní plány, včetně propočtů biologické a energetické hodnoty diet.

Legislativní předpisy působnosti dietních sester a nutričních terapeutů zde záměrně uvádím v plném znění pro možnost jejich porovnání. Lze konstatovat, že činnosti pracovníků ve stravovacím provozu se prakticky zůstaly prakticky stejné. Velkou výhodou nutričních terapeutů je, že mají k dispozici výpočetní techniku, která jim usnadňuje normování i výpočty nutričních hodnot. Nutriční terapeut má širší kompetence pro přímou práci s pacientem, jeho činnost je vysoce odborná a nespočívá v pouhém sledování spokojenosti se stravou a edukaci, jako tomu bylo u dietních sester. Ovšem současní nutriční terapeuti by jistě uvítali systematické začlenění do struktury zdravotnického zařízení, jaké měly dietní sestry.

4.4 Přehled počtu dietních sester, nutričních terapeutů a nutričních asistentů v nemocnicích, 1998 - 2015

Evidenční počet zaměstnanců, přepočtený stav.

Tabulka číslo 12 - Přehled počtu dietních sester, nutričních terapeutů a nutričních asistentů v nemocnicích, 1998 - 2015

rok	Nutriční terapeut	Nutriční asistent	Dietní sestra
2015	701,83	19,5	-
2014	678,53	30,4	-
2013	674,19	33,75	-
2012	649,03	21,50	-
2011	640,77	17,35	-
2010	621,21	16,60	-
2009	610,97	13,15	-
2008	606,11	14,60	-
2007	578,10	15,30	-
2006	605,90	9,20	-
2005	603,54	7,93	-
2004	615,36	13,50	-
2003	-	-	679,12
2002	-	-	678,23
2001	-	-	692
2000	-	-	666
1999	-	-	640
1998	-	-	667
1997	-	-	673
1996	-	-	671
1995	-	-	674
1994	-	-	711
1993	-	-	652
1992	-	-	716
1991	-	-	839
1990	-	-	895
1989	-	-	932
1988	-	-	927

Zdroj: ¹⁰

Z tabulky číslo 12 je patrný postupný nárůst počtu nutričních terapeutů ve zdravotnických zařízeních, který svědčí o potřebnosti této profese při poskytování zdravotnických služeb. V roce 1992 došlo v porovnání s předešlým rokem k výraznému poklesu počtu nutričních terapeutů, ten se v roce 1993 ještě prohloubil. Jako jedno možné vysvětlení se nabízí privatizace zdravotnických zařízení a s ní související omezení počtu zaměstnanců.

Za pozornost stojí i počet zaměstnaných nutričních asistentů, který se trvale pohybuje v malých hodnotách. Při porovnání s počtem absolventů (tabulka 1) lze vyvodit, že buď tito do oboru nenastupují nebo o ně v praxi není zájem. Toto zjištění by jistě zasloužilo podrobnější odbornou analýzu.

4.5 Přehled počtu nutričních terapeutů v sociálních zařízeních, 2013-2015

Odvětví sociální péče celkem (krajské úřady, statutární města, obce s rozšířenou působností a Centra sociálních služeb řízená Ministerstvem práce a sociálních věcí), přepočtený stav. Zdroj: ¹¹

Tabulka číslo 13 - Přehled počtu nutričních terapeutů v sociálních zařízeních, 2013-2015 (starší údaje nejsou dostupné)

2013	2014	2015
69,5	74,3	77,8

V České republice je registrováno několik stovek poskytovatelů sociálních služeb ¹⁹, jejichž součástí je i stravování a nutriční péče.

Dle mých zkušeností v této sféře dříve dietní sestry působily výjimečně. Počet nutričních terapeutů zde mírně stoupá, měli by se v tomto odvětví uplatnit více.

Ztotožňuji se v tomto směru s názorem Brůhy a Proškové, kteří považují poskytování léčebné výživy v sociálních zařízeních za součást specifické ošetrovatelské péče, kterou je nutné odborně zajistit nutričním terapeutem. ³⁵

4.6 Výpočet pravděpodobného počtu pracujících nutričních terapeutů v roce 2017

Tabulka číslo 14 - Porovnání počtu dietních sester v roce 1958 a nutričních terapeutů v roce 2017 – dle krajů

Název kraje dle územního členění v r. 1958	1958 dietní sestry	Název kraje dle územního členění v r. 2017	dle průzkumu samo-sčítáním r.2017	koeficient pro výpočet	Přepočítaný stav dle ÚZIS (2015) zdravotnictví + sociální sféra
ÚNV Praha	42	Praha hl.m.	110	25 %	225
KNV Praha	33	Středočeský	39	8,9 %	80,1
Českobudějovický	14	Jihočeský	20	4,5 %	40,5
Plzeňský	17	Plzeňský	15	3,6 %	32,4
Karlovarský	14	Karlovarský	12	2,7 %	24,3
Ústecký	28	Ústecký	18	4,1 %	36,9
Liberecký	21	Liberecký	17	3,9 %	35,1
Hradecký	29	Královéhradecký	23	5,2 %	46,8
Pardubický	23	Pardubický	16	3,6 %	32,4
Jihlavský	20	Vysočina	13	3 %	27
Brněnský	34	Jihomoravský	64	14,5 %	130,5
Olomoucký	28	Olomoucký	27	6,1 %	54,9
Gottwaldovský	27	Zlínský	21	4,8 %	43,2
Ostravský	28	Moravskoslezský	41	9,3 %	29,7
-		mimo ČR	4	0,9 %	8,1
Česká socialistická republika	358	Česká republika	440		900,9

Porovnání se nabízí z důvodu obdobného územního členění České republiky v roce 1958 a roce 2017. Zohledňuje poslední známý statistický údaj Ústavu zdravotnických informací a statistiky České republiky (2015). Údaje zjištěné průzkumem (viz kapitola 7) jsou použity jako pomocný koeficient. Z výpočtu vyplývá, že v roce 2017 působí v českých nemocnicích, domovech seniorů a nutričních poradnách přibližně 900 nutričních terapeutů. Nejsou zahrnuti nutriční terapeuti pracující v soukromém sektoru a to z důvodu nedostupnosti statistických údajů od těchto zaměstnavatelů.

5 Profesionální sdružování

5.1 Společnost pro racionální výživu

byla založena v roce 1945 a zahájila svoji činnost prakticky v roce 1946.

Měla od počátku meziresortní charakter - zajímala se totiž nutně o všechny úřední i mimoúřední místa a činitele, kteří mají co činit s výživou a člověk jako spotřebitel byl konečným cílem prováděných akcí. V té době se společnost pro racionální výživu opírala zejména o tehdejší ministerstvo výživy a od počátku soustřeďovala zvýšenou pozornost na osvětovou činnost a vydávání časopisu. Prvním předsedou společnosti byl MUDr. Josef Mašek. Jejím pokračovatelem je Společnost pro výživu. Současným předsedou je MUDr. Petr Tláškal. Společnost pro výživu zřizuje odborné sekce, jednou z nich se Sekce dietního stravování, ve které mají nutriční terapeuti své zastoupení. Vydává časopis Výživa a potraviny, ve kterém nutriční terapeuti mají možnost publikovat.³³

5.2 Sekce nutričních terapeutů České asociace sester

Česká asociace sester byla založena jako občanské sdružení (nyní zapsaný spolek) v roce 1990, jejím sídlem je Praha. Jejími členy všeobecné sestry, zdravotničtí asistenti, dětské sestry, porodní asistentky, nutriční terapeuti, nutriční asistenti, zdravotničtí laboranti, laboratorní asistenti, asistenti hygienické služby, zdravotně-sociální pracovníci, záchranáři, farmaceutičtí laboranti, fyzioterapeuti, radiologičtí asistenti, ortoptisti. Cílem spolku je podpora aktivit zaměřených na realizaci národních a mezinárodních programů, jejichž cílem bude příprava nelékařských zdravotnických oborů na výkon povolání; spolupráce na změnách systému zdravotnických služeb ČR; vytváření účinných nástrojů k zajištění bezpečně a kvalitně poskytovaných ošetrovatelských služeb a další. Česká asociace sester, zapsaný spolek, je odborná, stavovská dobrovolná, nezisková, nepolitická organizace s právní subjektivitou. Je to největší odborná profesní organizace nelékařských zdravotnických pracovníků. Je otevřena pro všechny sestry a ostatní nelékařské zdravotnické pracovníky bez ohledu na národnost nebo náboženské vyznání s působností po celé České republice. Činnost České asociace sester spočívá v práci odborných sekcí a regionů. Jednotlivé sekce a regiony pořádají pravidelné odborné vzdělávací akce, semináře, konference. Zástupci sekcí a regionů se aktivně účastní konferencí, kongresů a sympozií jak v České republice, tak v zahraničí.²¹

Sekce nutričních terapeutů pobočným spolkem České asociace sester, který sdružuje nutriční terapeuty a nutriční asistenty pracující v resortu zdravotnictví, sociální péče, školství a v poradenských službách. Mezi členy jsou i studenti oboru a dietní sestry – seniorky. Členství je otevřené i nutričním terapeutům, kteří se aktuálně věnují jiné profesi nebo si hledají nové uplatnění, ale chtějí mít aktuální informace z oboru. Členství není pro nutriční terapeuty povinné, přináší ale četné výhody, profesní kontakty a informační servis. Sekce nutričních terapeutů v rámci České asociace sester patří ke středně velkým pobočným spolkům, aktuálně (duben 2017) má 269 členek a členů. Dietní sestry (předchůdkyně nutričních terapeutů) vstoupily do České asociace sester a vytvořily zde sekci v roce 1992. První předsedkyní byla Jana Martinů, dále Jaroslava Pavlíčková, Miroslava Reczaiová, aktuálně je v čele sekce autorka této práce.

V roce 2010 došlo v Sekci nutriční terapeutů k rozkolu, oddělila se z ní skupina kolegyň, které následně vytvořily v rámci České asociace sester další složku pod vedením Tamary Starnovské, s názvem Sekce výživy a nutriční péče. Problémy tímto ale neustaly, protože docházelo k nedorozuměním na veřejnosti hlavně záměnou dvou sekcí a k opakovaným sporům o kompetence. Prezidium ČAS tedy doporučilo opětovné vytvoření jedné sekce nutričních terapeutů, ke kterému došlo po dlouhých jednáních na společné konferenci v květnu 2016. Několik kolegyň následně vystoupilo z České asociace sester a ty následně založily samostatný zapsaný spolek Sekce výživy a nutriční péče (viz 5.3).

5.3 Sekce výživy a nutriční péče, zapsaný spolek

Zapsaný spolek Sekce Výživy a nutriční péče vznikl zápisem ve spolkovém rejstříku, jako samostatný spolek 1. 6. 2016. Dle svých stanov je organizací multiprofesní, otevřenou jak odborníkům z oblasti výživy, ale i dalších odborností a studujícím. Jejím cílem je sdružovat osoby, které se zabývají problematikou výživy a nutriční péče na různých úrovních a v různých oblastech (například ve zdravotnických zařízeních, pobytových zařízeních sociální péče, školství, komunitní sféře). Předsedkyní spolku je Tamara Starnovská.³⁶

5.4 Studentská asociace nutričních terapeutů

Byla založena v roce 2006 jako zapsaný spolek. Sdružuje studenty programů nutriční terapeut a nutričních specialista na Lékařské fakultě Masarykovy univerzity v Brně, jejím cílem je prosadit potřeby a zájmy studentů a pořádat různé akce zaměřené na výživu v souvislosti se zdravím a nemocemi. Předsedou spolku je Martin Krobot. ³⁰

5.5 Česká komora zdravotnických pracovníků

Dne 19. 9. 2012 zahájil činnost zakládající výbor zájmového sdružení právnických osob – České komory zdravotnických pracovníků. Jedná se o organizaci s mandátem vystupovat a jednat za profesní organizace a odborné společnosti v něm sdružené. ²⁷

Podnětem k tomuto jednání byla dlouholetá diskuse o zřízení profesní komory, která by posílila postavení nelékařských zdravotnických pracovníků. K založení komory se dosud nepodařilo získat politickou podporu.

Sdružení není aktuálně aktivní, je zde zmiňováno pro komplexnost informací.

5.6 Mezinárodní spolupráce

Na mezinárodní úrovni působí více organizací dietetiků, nejznámější z nich je The European Federation of the Associations of Dietitians (EFAD). ²⁸

Evropská federace sdružení dietetiků byla založena v roce 1978. Aktuálně sdružuje dietetiky z 27 evropských států a zastupuje cca 35 tisíc dietetiků. Cílem EFAD je podpora dietetické profese, rozvoj dietetiky na vědecké a profesionální úrovni ve společném zájmu členských asociací, usnadnění komunikace a spolupráce mezi národními dietetickými sdruženími a dalšími organizacemi – profesními, vzdělávacími a vládními. Podporuje projekty ke zlepšení výživy obyvatel členských zemí Evropy. Členství ve federaci je otevřeno národním sdružením dietetiků z členských států Evropy a vysokoškolských institucí, které dietetiky vyučují.

Záměrně se zde se zastavím právě u výrazu dietetik. *Dietetik* v evropském pojetí není totéž, co nutriční terapeut. *Nutritional therapist* je totiž výrazem pro výživového poradce, tedy člověka, který zpravidla nemá potřebné vzdělání.

Nutriční terapeuti České republiky zahájili v roce 2016 jednání o vstupu do této významné organizace. EFAD má vůči českým nutričním terapeutům v pozici zájemců o vstup několik výhrad – první je právě název profese – doporučují nám změnu podle evropského pojetí, vědí o naší nejednotnosti a doporučují nám sloučení do jedné samostatné organizace, vadí jim naše dvoukolejné vzdělávání nutričních terapeutů. Pokud budeme do EFAD přijati, členy se všemi právy budou moci být jen nutriční terapeuti s minimálně bakalářským stupněm vzdělání v oboru. Koncem září 2017 se dvě zástupkyně českých nutričních terapeutů zúčastní kongresu EFAD v Rotterdamu s mandátem k vyjednávání podmínek vstupu.

6 Mezioborová spolupráce

6.1 Stravovací komise

Zajištění výživy a nutriční péče je ze své podstaty multidisciplinární činností. V dobách dietních sester byla jejich hlavní činností práce ve stravovacím provozu, na oddělení či kliniky přicházely méně než současní nutriční terapeuti. Hlavním orgánem řídícím práci při zajištění léčebné výživy byla stravovací komise.

Stravovací komise se skládala z předsedy (ředitel zdravotnického zařízení nebo jeho zástupce pro lůžkovou část), lékař dietolog (případně internista), v dětských zařízeních pediatr, hlavní sestra, dietní sestra, vedoucí kuchař, správce stravovací úředník, člen závodní rady a samosprávy nemocných, byla-li ustanovena.

Stravovací komise se scházela jednou za týden až dva týdny, projednala a schválila návrh jídelního lístku včetně jeho energetické a biologické hodnoty, zhodnotila čerpání stravovací jednotky. Dále projednávala provozní otázky, hygienu provozu kuchyně, kvalitu dodávek potravin a další záležitosti potřebné k zajištění provozu. O každé schůzi se vedl zápis, který se uschoval u předsedy stravovací komise a musel být vždy k dispozici kontrolním orgánům.²⁶

V současné době záleží na zřizovateli či řediteli konkrétního zařízení, zda zřídí stravovací komisi či vydá jinou interní směrnici pro zajištění výživy a poskytování nutriční péče.

6.2 Nutriční tým

V některých nemocnicích, zejména krajských či fakultního typu jsou za účelem zřízení nutriční týmy. Nutriční tým je multidisciplinární skupina složená z lékařů i nelékařských zdravotnických pracovníků, která zodpovídá za realizaci nutriční podpory ve zdravotnických zařízeních. Vedoucím týmu je zpravidla lékař – nutricionista s licencií pro klinickou výživu a metabolickou péči, dalšími členy jsou nutriční terapeut, farmaceut, všeobecná sestra, podle potřeby pacienta i psycholog, fyzioterapeut, jiný lékařský odborník a jiní specialisté. Hlavním úkolem nutričního týmu je vyhledávání pacientů indikovaných k nutriční intervenci a kvalifikované zajištění jejich potřeb.

7 Nutriční terapeuti v České republice 2017

Za účelem získání informací a dat pro porovnání s historickými údaji a zpracování bakalářské práce *Historický vývoj povolání nutričního terapeuta* bylo v dubnu provedeno dotazníkové šetření.

Důvodem k provedení průzkumu byla skutečnost, že nejsou dostupné údaje o nutričních terapeutech, kteří působí v praxi, počty v jednotlivých krajích, přehled o jejich stupni vzdělání, specializaci a v neposlední řadě názorech na stav oboru.

Oslovenou skupinou byli nutriční terapeuti v České republice. Distribuce a sběr dotazníků byly provedeny elektronickou poštou. Vyhodnocení odpovědí proběhlo pomocí softwarového nástroje Google Forms.

Účast v průzkumu byla dobrovolná, odpovědi anonymní. Žádost o vyplnění dotazníku byla rozeslána na více než 1.200 e-mailových adres nutričních terapeutů v České republice. Součástí žádosti byl dopis, ve kterém bylo vysvětleno, za jakým účelem sběr dat probíhá a jak bude s nimi naloženo.

Respondentům bylo položeno celkem 14 otázek s cílem zjistit aktuální údaje o nutričních terapeutech v České republice:

otázka číslo 1 – ve kterém kraji respondent pracuje

otázka číslo 2 – věk respondenta

otázka číslo 3 - pohlaví respondenta

- otázka číslo 4 - rok ukončení nejvyššího dosaženého vzdělání v oboru
nutriční terapeut
- otázka číslo 5 - respondentovo nejvyšší dosažené vzdělání v oboru
nutriční terapeut
- otázka číslo 6 - zda respondent absolvoval studium oboru zcela nebo
částečně v zahraničí
- otázka číslo 7 - zda respondent absolvoval specializační vzdělávání
(dříve pomaturitní specializační studium)
- otázka číslo 8 - zda respondent pracuje v současné době jako nutriční terapeut
- otázka číslo 9 - pokud respondent pracuje v oboru: v jakém zařízení působí
- otázka číslo 10 - pokud nepracuje v oboru: jaký je důvod
- otázka číslo 11 - odhad, kolik procent kolegů/kolegyň z respondentovy studijní
skupiny, kteří úspěšně ukončili studium oboru, se věnuje profesi
nutričního terapeuta
- otázka číslo 12 - zda je v zařízení, ve kterém respondent působí, zpracována
metodika zajištění výživy a nutriční péče o pacienty/klienty –
například ve formě standardu, manuálu, pracovního postupu
- otázka číslo 13 - zda, pokud se nyní měl respondent znovu rozhodovat pro
studijní obor, bude jeho volbou opět nutriční terapeut
- otázka číslo 14 – dobrovolná odpověď, respondenti mohli uvést jakoukoliv
poznámku, návrh či připomínku

7.1 Výsledky dotazníkového šetření

Do průzkumu se zapojilo celkem 440 respondentů, tedy více než 1/3 oslovených.

Tabulka číslo 15 - **Respondenti podle jednotlivých krajů**

kraj	počet respondentů	procento respondentů
Jihočeský	20	4,5 %
Jihomoravský	64	14,5 %
Karlovarský	12	2,7 %
Královéhradecký	23	5,2 %
Liberecký	17	3,9 %
Moravskoslezský	41	9,3 %

Olomoucký	27	6,1 %
Pardubický	16	3,6 %
Plzeňský	15	3,6 %
Praha	110	25 %
Středočeský	39	8,9 %
Ústecký	18	4,1 %
Vysočina	13	3 %
Zlínský	21	4,8 %
mimo Českou republiku	4	0,9 %

Tabulka číslo 16 - **Věk respondentů**

	počet respondentů	procento respondentů
do 25 let	48	10,9 %
25–40 let	205	46,6 %
40–50 let	106	24,1 %
50–60 let	63	14,3 %
60 let a více	18	4,1 %

Tabulka číslo 17 - **Respondenti podle pohlaví**

	počet respondentů	procento respondentů
ženy	428	97,3 %
muži	12	2,7 %

Po roce 1950 byli muži omezováni v přístupu k určitým profesím. V roce 1954 vydalo Ministerstvo zdravotnictví seznam prací, které mají ve výkonných zdravotnických zařízeních především vykonávat ženy, přičemž na tato místa směli být nadále přijímáni pouze muži se sníženou pracovní schopností. K těmto profesím patřila i dietní sestra.²⁰

Před rokem 1989 byl muž v řadách dietních sester naprostou výjimkou (viz tabulky 4, 5, 6). V současné době žádné takové omezení neexistuje a muži mají o studium nutriční terapie zájem.

Rok ukončení studia

395 respondentů úspěšně ukončilo studium mezi roky 1975 až 2016. Dalších 45 respondentů plánuje absolvovat v letech 2017, 2018 a 2019. Z toho 31 respondentů si zvyšuje kvalifikaci, nutričními terapeuty podle platné legislativy už jsou. Dalších 14 studentů se na toto povolání teprve připravuje.

Tabulka číslo 18 - Respondenti dle **nejvyššího dosaženého vzdělání v oboru**

nutriční terapeut

	počet respondentů	procento respondentů
SŠ (maturita)	172	39,1 %
VOŠ (vyšší odborné)	153	34,8 %
VŠ (bakalářské)	64	14,4 %
VŠ (magisterské)	40	9,1 %
jiné	11	2,5 %

Tabulka číslo 18 přináší údaje o vzdělání respondentů. Vyplývá z nich jednoznačný zájem o kvalitní vzdělání mezi nutričními terapeuty, a to i zvýšení kvalifikace. Mezi respondenty převažují nutriční terapeuti s vyšším a vysokoškolským vzděláním.

Odborné studium v zahraničí

Z průzkumu vyplynulo, že 18 respondentů, tedy 4,1 %, absolvovalo studium oboru zcela nebo částečně v zahraničí. V minulosti dietní sestry tuto možnost neměly.

Specializační vzdělávání

Celkem 132 respondentů, tedy 30 %, uvedlo, že absolvovalo specializační vzdělání. Je dobře, že si kolegyně a kolegové uvědomují význam specializace.

Respondent **pracuje jako nutriční terapeut** ANO x NE – dále viz otázky 9. a 10.

Tabulka číslo 19 – Respondenti pracující v oboru nutriční terapeut

odpověď – typ pracoviště (možno více odpovědí)	počet respondentů	procento respondentů
nemocnice – klinická část	77	20,3 %
nemocnice – stravovací provoz	51	13,5 %
nemocnice – střídavě klinická část a stravovací provoz	90	23,7 %
sociální zařízení (domovy seniorů, domovy pro osoby se zdravotním postižením)	70	18,5 %
lázeňské zařízení	29	7,7 %
nutriční poradna, které je respondent zřizovatelem	48	12,7 %
nutriční poradna jiného zřizovatele	47	12,4 %
školské zařízení (pedagog)	29	7,7 %
školní stravování (metodik, hospodárka, vedoucí jídelny)	26	6,9 %
vědecká či výzkumná instituce	8	2,1 %
výroba potravin, doplňků stravy, enterální výživy	2	0,5 %
jiné	28	7,4 %

Z odpovědí respondentů vyplývá, že nutriční terapeuti mají mnohem lepší možnost uplatnění, než měly jejich předchůdkyně – dietní pracovnice a dietní sestry.

Tabulka číslo 20 - Respondenti nepracující v oboru nutriční terapeut

odpověď - důvod (možno více odpovědí)	počet respondentů	procento respondentů
zaujal mě jiný obor, jako nutriční terapeut jsem nikdy nepracoval/a	9	12,5 %
potřebovala/a jsem změnu činnosti, proto pracuji v jiné profesi	10	13,3 %
v místě bydliště ani v dojezdové vzdálenosti jsem nenašel/venašla vhodné uplatnění	14	18,7 %
nedostatečné platové ohodnocení	22	29,3 %
hledám uplatnění v oboru, jsem v evidenci Úřadu práce	4	5,3 %
jsem v důchodu, aktuálně nepracuji ani na částečný úvazek	4	4,3 %
nemám ještě ukončené studium oboru nutriční terapeut	14	18,7 %
jiný důvod	26	34,7 %

Respondenti odhadují, že se profesi nutričního terapeuta věnuje 35 % absolventů nutričních oborů. Uvedený údaj je matematickým průměrem součtu sdělených odhadů. Interval se pohyboval v mezích 0-100 %, přičemž nejvyšší odhad je u studentů. Odpovědělo 420 respondentů, ostatní uvedli, že se s kolegy ze studií nestýkají, tedy nemají ani přibližnou představu.

Tabulka číslo 21 - **Metodika zajištění výživy a nutriční péče** o pacienty/klienty v zařízení, kde respondent působí

odpověď – způsob řešení	počet respondentů	procento respondentů
podrobný materiál jednoznačně určující kompetence jednotlivých odborností	225	51 %
v obecné rovině stručně popisuje činnosti bez uvedení kompetencí	75	17 %
vychází se z místních zvyklostí a obecné legislativy	65	14,7 %
respondent neví, není mu známo	57	12,9 %
jiné řešení	19	4,3 %

Většina respondentů uvádí, že na jejich pracovišti je vydán materiál jednoznačně určující kompetence jednotlivých odborností. Z toho vyplývá, že multioborová spolupráce při zajištění výživy a nutriční péče o pacienty/klienty je zajištěna.

Tabulka číslo 22 – **Spokojenost respondenta s volbou studijního oboru**

Pokud se nyní měl respondent znovu rozhodovat pro studijní obor, bude jeho volbou opět nutriční terapeut?

ANO									NE
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
151	40	43	24	63	22	12	30	11	44
34,3 %	9,1 %	9,8 %	5,5 %	14,3 %	5 %	2,7 %	6,8 %	2,5 %	10 %

Autentické postřehy respondentů: (nekráceno, není jazykově upraveno)

Nedocenená profese

V našem oboru mi chybí to, že stále není uzákoněno nutriční poradenství jako vázaná živnost a každý bez ohledu na vzdělání si může otevřít poradnu. Většinou jsou to podvodníci, prodejci zázraků na hubnutí atd. Už by se s tím mělo něco dělat!

mrzí mě nezáměr spolupráce se zdravotními pojišťovkami

Myslím, že budou velké rozdíly v práci NT podle druhu zařízení, v současnosti se téměř nedá generalizovat, každá budeme mluvit asi o něčem trochu jiném, zkušenosti potom obtížně přenositelné. O práci NT ve stravovacím provozu není zájem, jednak je z pohledu mladých neatraktivní, ale hlavně je spojena se zodpovědností, což vidím pro mladou generaci jako problém.

1.) Lepší legislativa - ve smyslu definování přesného počtu kolik NT, NA je třeba na dané množství pacientů / klientů. 2.) Možná cesta pro NA, NT - vhodné aby tito odborníci spolupracovali se školami a školními jídelnami (ne jen v rámci toho, co momentálně stanovuje vyhláška) - např. aby v rámci škol fungovaly nutriční poradny... nebo aby NA, NT měly dostatečné vzdělání (ekonomické, manažerské) a kompetence pracovat jako vedoucí školní jídelny a u toho poskytovat nutriční poradenství dětem...

Vadí mi pronajímání stravovacích provozů do soukromí, kde je blaho pacienta?

Není zájem některých zdravotních zařízení o nutriční problematiku, kterou jako zdravotní zařízení musí nabízet. Mělo by se uzákonit důstojné postavení nutričních terapeutů v těchto zařízeních vč. sociálních zařízení jako domovy důchodců... atd.

Výživa mne baví, ale pokud bych se nyní rozhodovala, asi bych nejdříve studovala lékařský obor a teprve poté se specializovala na výživu.

Nikdy bych neměnila ☺ I když bylo tehdy těžké prorazit, dnes je situace výrazně jiná, strava začíná být opravdu považována za lék.

Po promoci (Bc.) jsem 3 roky nepracoval jako nutriční terapeut z důvodu pro mě nevyhovujících mzdových podmínek, teprve poté jsem našel místo s přijatelným mzdovým ohodnocením.

prosadit spolupráci s pojišťovkami, abychom mohli pracovat sami na sebe

Velká snaha o rušení míst NT v domovech pro seniory. NEMÁME OPORU V ZÁKONU, ŽE ZDE MÁ BÝT NT - to je obrovská chyba. Naši práci pak suplují vrchní sestry či obvodní lékaři, jež mnohokrát neznají ani základní diety. Pochybuji, že by se s tím něco udělalo. Celé roky se nic nedělo, neděje a asi dít nebude ve prospěch NT.

ne pro studium bych se nerozhodla

Ne, protože bude obtížné sehnat práci pro tolik vystudovaných nutričních terapeutů.

nesouhlasím se studiem-nutriční asistent(středoškolské studium) x nutriční terapeut (VOŠ, nebo Bc.)

Pracuji ve stravovacím provozu jako skladník.

Činnost nutričních terapeutů je i při obrovském rozsahu stále podhodnocená

Po vysoké škole jsem očekávala více konzilií na odděleních. Jsme menší nemocnice, takže zpočátku jsem byla spíše ve stravovacím provozu. To mě zklamalo a myslím si, že mnoho studentů očekává také lepší využití na odděleních, než je tomu pak ve skutečnosti.

psychicky náročné povolání, nabídek práce v místě bydliště není příliš

Práce NT mě baví, jen občas je na nás pohlíženo jako na zbytečný personál.. :(

Vzhledem k uplatnění absolventů - nelíbí se mi, že se každý rok otevírá na SZŠ, VOŠZ případně VŠ obor -NT - absolventi nemají možnost obsazenosti v pozicích. - Při vybírání pozice NT - většinou všude chtějí zaměstnavatelé praxi v oboru 3 - více let - pro absolventy nereálné - vzhledem k tomu, že třeba na VOŠZ je praxe během studia - více než dostatečná - nelíbí se mi, že se to nepočítá jako "praxe" v oboru a tím pádem větší pracovní možnost (praxe uvedená v životopise) při výběru pracovních míst pro NT.

Problematika nasmlouvání kódů s pojišťovkami a výživoví poradci

Nelíbí se mi přístup k oboru studentů nutr.asistentů, kteří v našem zařízení vykonávají praxe, pracují jako ved.nutr. terapeutka, / časté nepřítomnosti- škola na to reaguje minimálně jako kdyby jim to nevadilo, z počtu skupin 13 se dostaví třeba jen 4 a to mi vadí.

dnešní studenti mají málo praktické výuky

Bylo by fajn, kdyby i ostatní zdravotnické obory znaly obor nutriční terapeut a věděly jeho náplň a poslání. Hodně se setkávám z neznalostí právě ostatních zdravotnických pracovníků

výuka nutričního terapeuta na VŠ je špatně organizovaná a často zaměřená na oblasti, které se pak v praxi nevyužívají

V dnešní době mě velmi pohorsuje vztah lidí k životu, smyslu a stravování. Stává se ze všeho byznys!! nechápu, kam spadla úroveň výživy kontra hubnutí, čím se dokážeme ovlivnit (nova centra na hubnutí, formou výživových směsí, koktejlů).. dříve byli rádi, že mají co jíst.. dnes nevíme co by!!... kam upadl běžný obyčejný pohodový život!!! a to se týká i stravy kontra životní styl!! kam to speje????

Komplexně špatný systém v ČR.

Pro obor NT bych se znovu rozhodla pokud bych věděla, že najdu uplatnění v zařízení které bude pro mě zajímavé a dostatečně finančně ohodnocené, s osmihodinovou pracovní dobou bez víkendů.

Profese nutričního terapeuta mimo velká centra je opomíjena, nejen v lázních ale především v nemocnicích a poradnách. Při kontaktu s klienty diabetiky jen velmi malé téměř mizivé % ví o možnosti nutričního terapeuta při kontrolách u diabetologa. Dostanou léky či inzulin a tím vše končí. U stravy antikoagulační, při nutnosti redukovat kyselinu močovou.. při jakémkoli problému jsou "dietky" vzadu. Denně se rveme o to, že nejsme ani kuchařky ani F and B managerky. To, co jsme s úspěchem dělaly před deseti lety je dnes zapomenuto... Lékaři ani v nemocnicích neinformují pacienty o naší podpoře. Nevím, jak to napravit, ale je to nutnost!

Osobně mě mrzí nedocenenost tohoto oboru v pracovní sféře i mezi veřejností, která se odrazí ve finančním ohodnocení absolventů a naprosto neodpovídá náročnosti studia. Tež mě mrzí legislativa ČR, která neupravuje pravomoci k výkonu tohoto povolání (myslím tím že kdokoli může být výživový poradce). Snad se to brzy změní k lepšímu :)

I když pracuji v sociálním zařízení, domov pro zdravotně postižené, tak dělám jak klinického nutričního terapeuta tak i terapeuta pro 4 stravovací provozy.

Jako nutriční terapeut jsem se dostala k práci ve školním stravování náhodou, a nyní jako metodička cítím, že by mnoho NT a zejména nutričních asistentů bylo vhodných pro funkci vedoucí školní jídelny. Práce s výživovými parametry by se tak ve školních jídelnách hodně zlepšila.

mám ještě vystudovaný obor diplomovaná dětská sestra

Obor nutriční terapeut mě naplnil v okamžiku, kdy jsem odešla z provozní části (nemocnice stravovací úsek) a můžu se věnovat klientům ve spolupráci se stravovacím úsekem a oddělením

Hezký den a mnoho pracovních úspěchů.

Obor nutriční terapeut má v Brně, kde žiji, špatné pracovní uplatnění, nejsou volná místa, proto kdybych měla možnost, zvolila bych jiné zaměstnání.

Uvítala bych nějakou předpisem (zákonem) stanovenou normu, kolik nutričních terapeutů má být na určitý počet pacientů.

obor NT je velmi zajímavý, ale vzdělávání je zastaralé a na VOŠ příliš neodborné a obecné, celý systém by měl projít modernizací

před mateřskou dovolenou jsem pracovala 6 let - hned po studiu a pak jsem nemohla najít práci v oboru, snižují stavy. Není to vůbec jednoduché v této profesi. Když jsem si našla práci, tak buď na úklid a nebo s minimální mzdou 10.000 Kč.

nutriční terapii využívám jako součást terapie svých pacientů, větší měrou dělám fyzioterapii

Myslím, že by bylo třeba, aby hl. nemocnice zaměstnaly více NT

NT obor mě velice zajímá, doufala jsem, že se tomu budu věnovat, ale zatím to tak nevypadá (max. v rovině vedlejšího příjmu); platy v nemocnicích nedosahují ani poloviny

průměrného hrubého platu v Praze a pokud člověk žije sám, nedá se to moc zvládat; ve škole mi trochu chybělo nějaké komplexnější info o vedení vlastní poradny; kdybych se znovu rozhodovala o studiu, musím s lítostí a s ohledem na finance, konstatovat, že bych se raději rozhodla pro fyzioterapeuta/maséra či kosmetičku.

Nejsou ohodnoceni a ani součástí kolektivu na odd. Jsou bráni stále jako pritez.

Míst pro NT je všeobecně nedostatek , nutriční ambulance chybí

Dle mého názoru by měl být rozdíl mezi dietní sestrou, která by pracovala ve strav. provozu a nutričním terapeutem (VŠ) pracujícím na oddělení , který vykonává speciální práci s nemocnými a ne jen přejmenovat dietní sestry na terapeuty a vyžadovat specializované práce. Obzvlášť v okresních nemocnicích kde po Vás chtějí práci VŠ , ikdyž jste jen dietní setra. Více seminářů týkajících se oboru i někde v Brně a ne jen v Praze a Pardubicích :-)

Úloha výživy pro zdraví a kvalitu života je prvořadá a nedoceněná.

málo nebo spíše téměř žádné zařízení, které umožňují pro ženy s dětmi zkrácený úvazek

Nedostatek NT ve stravovacích provozech jsou často zneužíváni k zástupu skladní, kuchařů,

pp v kuchyni. dostatečné uplatnění v oboru

8 Diskuse

Úvodní otázka zní: Jak probíhal vznik a vývoj povolání nutričních terapeutů?

Otázky a odpovědi postupně procházejí sedmi předcházejícími kapitolami. Cesta odborníků na výživu a léčebnou výživu k profesionalizaci byla dlouhá a složitá. Počátkem 20. století vlastně tato profese neexistovala. V roce 1934 vznikla první odborná škola pro dietní pracovnice (2.1), přijala 14 žákyn a výuka byla prvně roční, následně dvouletá. V současné době studují nutriční terapeuti na 4 vysokých školách, na 6 školách vyšších odborných zdravotnických. Studijní programy pro nutriční specialisty nabízejí 2 vysoké školy. Nutriční asistenti mají možnost studia na 4 středních zdravotnických školách.

Studenti mohou absolvovat studium nebo jeho část v zahraničí, což již někteří využívají (viz komentář k tabulce 18).

Ve vzdělávání nutričních terapeutů v České republice existuje dvoukolejnost. Dlužno ale poznamenat, že nutriční terapeut s vyšším odborným vzděláním je více prakticky zaměřen na provozní část práce v oboru, kdežto vysokoškolsky vzdělaný kolega na část klinickou a medicínskou. V praxi se pak můžou vzájemně dobře doplňovat.

System soustavného a systematického celoživotního vzdělávání v počátcích oboru neexistoval, nyní je nezbytnou součástí profesního vývoje každého nutričního terapeuta. Dietetika a léčebná výživa se vyvíjí společně s medicínskými obory, proto se nutriční terapeuti specializují, vzdělávají v akreditovaných programech, účastní se konferencí a seminářů. Jsou aktivní i v lektorské a přednáškové činnosti. Mnozí publikují a vystupují v médiích.

Zásadní změnu jak v názvu, tak v kompetencích a pracovní náplni nutričním terapeutům přinesl zákon č. 96/2004 Sb. o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních), ve znění pozdějších právních předpisů. Z tohoto zákona vyplývá také systém vzdělávání a povinnost registrace nutričních terapeutů. Právě tyto dva faktory jsou zásadními pro odlišení nutričních terapeutů (případně specialistů) od výživových poradců, nutričních

koučů či jiných podobných volných živnostenských činností. Z hlediska legislativního je třeba usilovat o jasné vymezení kompetencí nutričního terapeuta versus ostatní výživoví odborníci, aby nedocházelo k záměnám pojmů.

Zatímco první dietní pracovnice měly problémy s hledáním uplatnění a získávaly zaměstnání výhradně v léčebných ústavech, dietní sestry působily převážně ve stravovacích provozech, současní nutriční terapeuti působí v nemocnicích, sociálních zařízeních, školách, výzkumných institucích a dalších oblastech (viz tabulka 19). Jak vyplývá z průzkumu, muži v současné době nejsou omezováni v přístupu ke vzdělání ve zdravotnických profesích a ani mezi nutričními terapeuty nejsou výjimkou (viz tabulka 17).

Aktuálně v České republice pracuje cca 900 nutričních terapeutů v neprivátní sféře (kvalifikovaný odhad, resp. propočet s využitím dostupných údajů, viz tabulka 14), počet nutričních terapeutů v privátním sektoru není znám. Nelze vycházet ani z údajů Českého statistického úřadu, protože ve statistikách není tento název profese používán. Počet nutričních terapeutů v jednotlivých krajích není rovnoměrný, záleží na velikosti aglomerace a na počtu a typu zařízení, ve kterých má tato profese uplatnění. Nejvíce pracovních příležitostí a také vyšší zájem o zaměstnání je tradičně v Praze.²⁹

Průzkum provedený mezi nutričními terapeuty jako součást této bakalářské práce naznačuje i procento absolventů, kteří pracují v oboru a důvody, pro které se část absolventů nevěnuje vystudovanému oboru (viz tabulka 20).

Za důležitou část výzkumu považuji i autentické postřehy respondentů, ve kterých jsou velmi zajímavá sdělení. Proto jsem se rozhodla je do této práce zařadit, a to v neupravené podobě, protože jakékoliv zásahy by je mohly zkreslit.

Nutričním terapeutům se podařilo získat pevné místo v systému českého zdravotnictví, stále více se prosazují v sociální sféře, výuce a vzdělávání, školním stravování, vědě a výzkumu i jiných dříve neobvyklých oborech. Je třeba, aby ve svém úsilí vytrvali. Nezbytná pro ně je také spolupráce s dalšími zdravotnickými obory, lékařskými i nelékařskými spolky, orgány státní správy, potravinářskými

společnostmi a sdruženími pacientů v České republice i v zahraničí. Velmi důležitý bude vstup do The European Federation of the Associations of Dietitians, členství umožní našim nutričním terapeutům profesní kontakty a rozšíří možnost studia a zaměstnání v členských zemích Evropské unie.

Další vývoj oboru záleží z velké části na aktivitě nutričních terapeutů, a to jak po stránce profesně odborné, tak i organizační, vyjednávací a diplomatické. Zanedbávat by se neměl ani marketink a propagace oboru.

Cíle této bakalářské práce bylo dosaženo, vývoj povolání nutričního terapeuta od počátků po současnost je v hlavních bodech popsán.

9 Závěr

Při tvorbě této práce jsem získala mnoho nových informací a rozšířila svůj soukromý archív o další zajímavé materiály. Určitě je budu dále využívat ke zpracování prezentací na konferencích a psaní odborných textů.

Práci doporučuji také k využití v odborných textech pro nutriční terapeutky.

Výsledky dotazníkového šetření Nutriční terapeuti v České republice 2017 budou odborné veřejnosti k dispozici pro další využití. Ostatně i s tímto záměrem byly otázky koncipovány.

Studium historických pramenů bylo náročné. Práci komplikoval i fakt, že ne všechny zdroje jsou dohledatelné, některé publikace existují jen jako položka v katalogu knihovny, žádný exemplář se fyzicky nedochoval nebo jsou s ohledem na dobovou metodu záznamu (cyklostyl, ormik, kopie pořízená přes uhlový papír) prakticky nečitelné.

Ovšem i zakladatelé a vyučující první školy pro výchovu dietních pracovníků si na svá bedra vzali nelehký úkol a uspěli na výbornou, proto právě jim patří závěrečné poděkování – profesorovi Prusíkovi, profesorovi Vondráčkovi, Marii Bejčkové, Miladě Zlochové, Jiřině Vackové Gjuričové a dalším průkopníkům našeho oboru, jejichž práce a odkaz pokračuje a pokračovat bude.

Seznam použitých zdrojů informací:

1	DOBERSKÝ, Přemysl, <i>Nauka o výživě a dietetice</i> , vydání 1., Praha, 1965, stran textu 484.
2	Výživa lidu, časopis Společnosti pro racionální výživu, Praha, 1951, roč. 6, ISSN 0042-9414. BEJČKOVÁ, Marie, str. 76-84.
3	Zdravotnická ročenka československá, 1938, přístupná zde: http://www.uzis.cz/katalog/rocenky/zdravotnicka-rocenka-ceske-republiky-1961-az-2013
4	VONDRÁČEK, Vladimír, <i>Lékař dále vzpomíná</i> , vydání 1., Praha, 1978, stran textu 484, Ed.78703.
5	Zdravotnická ročenka České republiky, periodická vydání pro roky 1992–2015, ISSN 1210-9991, přístupné zde: http://www.uzis.cz/katalog/rocenky/zdravotnicka-rocenka-ceske-republiky-1961-az-2013
6	MŠMT, přístupno na https://aspvs.isacc.msmt.cz/
7	Rejstřík škol a školských zařízení, MŠMT, přístupno na http://rejskol.msmt.cz/
8	Vyšší odborná škola ekonomická, sociální a zdravotnická, Obchodní akademie, Střední pedagogická škola a Střední zdravotnická škola, Most, příspěvková organizace – web školy přístupný na http://vos.vos-sosmost.cz/?page_id=76
9	Výživa lidu, časopis Společnosti pro výživu, Praha, 1953, roč. VIII, ISSN 0042-9414. BUČKO, Andrej, str. 50-51
10	Zdravotnická ročenka České republiky, periodická vydání pro roky 1988 – 2015, ISSN 1210-9991, přístupné zde: http://www.uzis.cz/katalog/rocenky/zdravotnicka-rocenka-ceske-republiky-1961-az-2013
11	ČMKOS, přístupno na webu: http://osz.cmkos.cz/cz/clanky/14-6-2016-platy-a-pocty-zamestnancu-v-socialnich-sluzbach.aspx
12	Národní centrum ošetrovatelství a nelékařských zdravotnických oborů, web přístupný zde: www.nconzo.cz
13	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, web přístupný zde: http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/co-je-regulovana-cinnost-ci-povolani
14	KREJSA, Václav, <i>DIETETIKA</i> , vydání 1., Praha, 1948, stran textu 876.
15	JELÍNKOVÁ, Marie, <i>UČEBNICE VAŘENÍ pro vyšší třídy škol obecných a pro školy měšťanské</i> , vydání neuvedeno, Praha, 1937, stran 184
16	J.K., <i>Zdravotní kuchařka jakožto doplněk každé jiné kuchařské knihy čili poučení o hodnotě potravin a jejich stravitelnosti jakož i o přiměřené přípravě jejich za pokrmy pro zdravého a nemocného</i> , vydání neuvedeno, Praha, 1896, číslovaných stran 149

17	KETTNER, Jan, <i>HYGIENICKÁ A DIETNÍ KUCHYNĚ</i> , vydání neuvedeno, Praha 1927, číslovaných stran 116
18	KOSE, Otakar, <i>O DIĚTETICKÉ KUCHYNI</i> , vydání neuvedeno, Praha, 1912, číslovaných stran 45
19	Registr poskytovatelů sociálních služeb, přístupno na webu Ministerstva práce a sociálních věcí http://iregistr.mpsv.cz/socreg/hledani_sluzby.do?SUBSESSION_ID=1497808523225_1
20	PROŠKOVÁ, Eva, <i>PRÁVNÍ REGULACE ZPŮSOBILOSTI K VÝKONU ZDRAVOTNICKÉHO POVOLÁNÍ NA ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY</i> , disertační práce, přístupno na http://theses.cz/id/oyzcbf/Disertacni_prace_mgr._Prokov.pdf
21	Česká asociace sester, web přístupný na www.cnaa.cz
22	SVAČINA, Štěpán, <i>KLINICKÁ DIETOLOGIE</i> , vydání 1., nakladatelství Grada Publishing, Praha 2008, počet stran 384, ISBN 978-80-247-2256-6
23	ZLATOHLÁVEK, Lukáš, <i>KLINICKÁ DIETOLOGIE A VÝŽIVA</i> , 1.vydání, Current Media, s.r.o., Praha, 2016, počet stran 424, ISBN 978-80-88129-03-5
24	MAŠEK, Josef, <i>STRUČNÁ DIETETIKA</i> , 1.vydání, Státní zdravotnické nakladatelství, Praha, 1953, č. 3636/53-C/1
25	LORIJE, I.F., <i>ZÁKLADY DIETETIKY</i> , vydání 1. (české), Státní zdravotnické nakladatelství, Praha, 1953
26	DOBERSKÝ, Přemysl, <i>NOVÝ DIETNÍ SYSTÉM PRO NEMOCNICE</i> , vydání 1., Státní zdravotnické nakladatelství, Praha, 1955
27	Česká komora zdravotnických pracovníků, web přístupný na www.ckzp.cz
28	The European Federation of the Associations of Dietitians (EFAD), web přístupný na www.efad.org
29	VEPŘEKOVÁ, Milada, Sborník ze IV. sjezdu dietních pracovníků, Luhačovice, 10.-11.10.1955. Organizace a program zdravotnických škol pro obor dietních sester. Léčebná výživa v československých lázních – strana 81
30	Studentská asociace nutričních terapeutů, zapsaný spolek, web přístupný na http://www.nutricoach.cz/
31	Národní centrum ošetrovatelství a nelékařských zdravotnických oborů, web přístupný zde: http://www.nconzo.cz/web/guest/statistika
32	Oběžník ministerstva zdravotnictví ze dne 31.I. 1961, č. 71-124-805-1951, str. 123
33	Společnost pro výživu, zapsaný spolek, přístupno na webu www.vyzivaspol.cz
34	Oběžník ministerstva zdravotnictví č. 382/P-1953 – začlenění škol výživy – obor klinické dietetiky do zdravotnických škol, str.5

35	Brůha, Dominik, Prošková, Eva, ZDRAVOTNICKÁ POVOLÁNÍ, vydání první, Wolters Kluwer ČR, a.s., Praha, 2011, ISBN 978-80-7357-661-5, str.235
36	Sekce výživy a nutriční péče, zapsaný spolek, přístupno na webu http://www.sekce-vnp.cz/o-sekci/
37	Zákon č.96/2004 Sb. zákon o nelékařských zdravotnických povoláních, přístupno zde: https://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=57523&nr=96~2F2004&rpp=15#local-content
38	HLAVÁČKOVÁ, Felicitas, Sborník materiálů ze 17.celostátní konference dietních pracovníků, která se konala ve dnech 1.-3.dubna v Brně, str.31-37

Přehled tabulek

Tabulka číslo 1 - Denní studium maturitní – Nutriční asistent

Tabulka číslo 2 - Denní studium vyšší odborné – Diplomovaný nutriční terapeut

Tabulka číslo 3 - Ostatní formy studia - vyšší odborné – Diplomovaný nutriční terapeut

Tabulka číslo 4 - Denní studium maturitní – Dietní sestra

Tabulka číslo 5 - Denní studium vyšší odborné – Diplomovaná dietní sestra,

nástavbové studium

Tabulka číslo 6 - Ostatní formy studia – vyšší odborné – Diplomovaná dietní sestra,

nástavbové studium

Tabulka číslo 7 - Studijní program Specializace ve zdravotnictví – bakalářský

Tabulka číslo 8 - Studijní program Specializace ve zdravotnictví – navazující magisterský

Tabulka číslo 9 - Obor vzdělávání nutriční asistent

Tabulka číslo 10 - Obor vzdělávání Diplomovaný nutriční terapeut

Tabulka číslo 11 - Počty registrovaných osob v jednotlivých oborech

Tabulka číslo 12 - Přehled počtu dietních sester, nutričních terapeutů a nutričních asistentů v nemocnicích, 1998 – 2015

Tabulka číslo 13 - Přehled počtu nutričních terapeutů v sociálních zařízeních, 2013-2015

Tabulka číslo 14 - Porovnání počtu dietních sester v roce 1958 a nutričních terapeutů v roce 2017 – dle krajů

Tabulky k výsledkům dotazníkového šetření:

Tabulka číslo 15 - Respondenti podle jednotlivých krajů

Tabulka číslo 16 - Věk respondentů

Tabulka číslo 17 - Respondenti podle pohlaví

Tabulka číslo 18 - Respondenti dle nejvyššího dosaženého vzdělání v oboru nutriční terapeut

Tabulka číslo 19 – Respondenti pracující v oboru nutriční terapeut

Tabulka číslo 20 - Respondenti nepracující v oboru nutriční terapeut

Tabulka číslo 21 - Metodika zajištění výživy a nutriční péče o pacienty/klienty v zařízení, kde respondent působí

Tabulka číslo 22 – Spokojenost respondenta s volbou studijního oboru

